List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROSVETA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4068 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg vašega naslova, priloženega spodaj ali na ovitku. Ako je številka . . (506) tedaj vam o prihodnje številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 505. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 15. MAJA, (MAY) 1917. LETO (VOL.) XII.

Demokracija v dobi krize.

Vojni časi prinašajo vedno gotove nevarnosti za demokracijo. Skoraj povsod namreč še prevladuje mnenje, da se more vojna le diktatorično voditi, češ da nastane sicer kaos, v katerem je vsak uspeh nemogoč. To argumentiranje služi prav posebno monarhiji, instituciji, ki polaga vso moč v roke ene same osebe in s tem, kakor pravijo, izključuje možnost vsakega protislovlja in nereda.

Kdor je vajen kratko misliti, bo lahko sprejel tako tvrditev za dokaz. Pa vendar je ta nauk popolnoma zgrešen. Če je tista ena oseba, kateri je izročena oblast, nesposobna, mora dosledno vse skupaj hudič vzeti.

Ni pa ttreba niti tega. Napake monarhičnega nauka kažejo monarhije same v praksi. Noben posameznik ni iz takega nenavadnega testa, da bi mogel v dejanju izvrševati vso oblast, ki mu je izročena kot vladarju; niti uspešno kontrolirati ne more vseh tistih, ki jih nastavi za izvrševanje oblasti, in čim večja je avtokracija, tem več je anarhije v njej.

Toda sedanja vojna je dala zagovornikom diktature nove argumente. Pozivajo se na Nemčijo. Kažejo nam jo, od vseh strani obdano od sovražnikov, pa vendar več kakor dve leti na vseh straneh zmagovito. To — pravijo — je bilo le zato mogoče, kér se Nemčija nič ne igra demokracije, ampak izroča Hindenburgu diktatorsko vojaško moč, von Batockemu diktatorsko oblast nad živili in ker enostavno komandira svoje zaveznike. Njeni nasprotniki imajo pa povsod odbore, vsak čas konference, vse se posvetuje, nihče ne ukazuje, in zato so bili neprenehoma tepeni.

Iz tega sledi, da naj se v vojnem času pomede vsaka demokracija, konstitucionalnost in svoboda, pa naj se vse uredi diktatorično.

Ali navedeno mnenje o nemških zmagah ima veliko luknjo. Gotovo se ne more tajiti, da je dosegla Nemčija militaristično velike uspehe, in da je vzdržala svojo notranjo situacijo kljub velikanskim težavam. Ampak tega ni pripisati nobeni diktaturi in nobeni avtokraciji, temveč na eni strani dejstvu, da se je Nemčija v resnici veliko bolj smotreno pripravljala za vojno, kakor njene nasprotnice ,na drugi strani po organizaciji. Ne Batockijeva diktatura, ampak obširna organizacija je Nemčijo rešila izstradanja.

Kar se tiče vojne v najožjem zmislu, vojskovanja, gotovo ne bi moglo biti uspešno, če bi se ponovile razmere iz časa blagopokojnih Hofkriegsratov, ko ni smel vojskovodja pričeti nobene bitke, dokler mu ni kurir prinesel dovoljenja z Dunaja. Ali taki nèzmisli nimajo nič opraviti z demokracijo. Oni dokazujejo, da se ne smejo delati neumnosti, če se hoče doseči uspeh in da se morajo z odgovornostjo družiti tudi gotove pravice, ne pa da je diktatura boljša od demokracije.

Tudi v Zedinjenih državah opažamo, odkar so se zapletle v vojno, veliko nagnenje za suspendiranje demokracije. Pokazalo se je popolnoma jasno v takozvanem vohunskem zakonu, ki je obsegal cenzurne določbe zoper svobodo besede. Davljenje tiskovne svobode je sedaj za enkrat poraženo. Večina za svobodo časopisja je bila sicer majhna, toda bila je večina. Tudi po ovinku čez pošto, s prepovedjo poštnega razpošiljanja, se ne bo moglo meni nič tebi nič zadušiti svobodno mnenje. Da je bila cenzurna točka v vohunskem zakonu poražena, je znamenje, da je ostalo v kongresu vendar še nekaj demokratične vesti, četudi jo je treba včasi s kolom podrezati. Mala razlika v glasovih dokazuje, da bi bila najbrže vladna predloga v celoti in brez ispremenb dobila večino, če ne bi bilo časopisje vodilo ostrega boja zoper nagobčnik in če ne bi bil naval peticij pokazal kongresnikom in senatorjem, da ne bodo s takimi reakcionarnimi sklepi nič kaj posebno ustregli volilcem.

Naskok na svobodo časopisja pa ni bil pojav sam zase, ampak spada v protidemokratično strujo, ki jo ustvarjajo vojne razmere sploh. Kakor naj bo diktatura nad vojaki, nad orožjem, nad strategičnimi načrti, tako naj bo tudi diktatura nad časopisjem. Najde naj se ena glava, vse modrosti polna, in ta naj odloča, kaj se sme pisati in kaj ne.

Če iščemo vire tega diktatorskega stremljenja, lahko spoznamo, da so nagibi različni. Že davno imamo v deželi vsakovrstne nasprotnike demokracije. Njim je vojna le dobrodošla pretveza za uresničenje njihovih starih načrtov. Kakor upajo ,da bodo Zedinjene države vsled sedanje vojne trajno militarizirane, tako mislijo, da bi se s pozivom na vojno lahko po vrsti odpravljale demokratične institucije sploh. Tudi v Ameriki imamo ljudi, ki se ne bi prav nič upirali monarhiji, niti ne pravi avtokratični monarhiji, če bi si le mogli zagotoviti dovolj močan vpliv na dinastijo in dvor. Razun nekaterih fantastov, ki sanjarijo o blišču, odsevajočem od kron in o moči, vzcvetajoči iz žezel, spadajo sem razni kapitalistični kralji, ki vidijo v državno političnem absolutizmu močno jez zoper novo demokracijo, zoper gospodarsko enakopravnost ljudstva.

Oni pozdravljajo vsako avtokratično uredbo; njim je vojna izvrsten plašč, s katerim se dajo zagrinjati njih pravi nameni. Njihovi agenti najglasneje kriče, da se ne more zmagati z neomejeno svobodo tiska, besede, združevanja, štrajka i. t. d.

Poleg njih so drugi, ki res verujejo, kar trobijo kapitalistična trobila, vedoča, da se lažejo. Vsak narod in vsaka dežela ima svoje odkritosrčne patriote, katerim se ne more očitati nepoštenost mišljenja; le preko plota lastnega naroda ne pridejo njihove misli in ne spoznajo, da so tudi dežele in narodi le deli večjih enot. Vse njihovo zanimanje, vse mišljenje in stremljenje ostaja za to ograjo. In ko je potegnila vojna tudi deželo za plotom na svetovno krvavo pozorišče, hrepene po zmagi iz zgolj patriotičnih nagibov.

Tako jih je bilo mnogo na Ruskem, ki so želeli rusko zmago le zato, ker so Rusi, ne da bi se bili vprašali, kako bo zmaga ali poraz vplival na notranje ruske in na zunanje svetovne razmere. Tako koprne nemški patrioti po nemški zmagi in nobena misel se jim ne dotakne vprašanja, če ne bi bil poraz Nemčije oprostitev Nemčije same od notranje domače môre in oprostitev sveta od trajne vojne grožnje.

Ameriški patrioti žele zmago Amerike zato, ker so Američani. Wilsonova poslanica, boj demokracije zoper avtokracijo, usoda ruske revolucije so jim le pomožne vloge, dekorativna sredstva. Zmago Amerike hočejo, vse drugo stoji daleč ob strani.

Da se pride do zmage, je pa — menijo — treba odstraniti vse, kar bi moglo ovirati zmago. In pri tem podlegajo sugestiji, da so — demokratične institucije na poti zmagi.

Taki idealisti niso sovražniki svobodne besede,s vobodnega tiska, svobodnega zborovanja. Pri vsaki priliki bodo naglašali, da so to ameriške ustanove. Ali zaradi posebnega cilja, zaradi zmage je treba doprinašati žrtve.

Če bi bilo res tako, bi prišli do čudnega zaključka, da mora demokracija, ki se bojuje zoper avtokracijo, žrtvovati sama sebe zase in vpeljati pri sebi avtokracijo, da se reši — avtokracije.

Ali to je absurdno. V resnici je avtokracija potrebna le za uspehe avtokracije. Demokracija pa more vse svoje uspehe le demokratično dosegati. In če je v normalnih časih demokracija koristna, je v kritičnih časih še bolj potrebna.

Seveda dela demokracija lahko napake, kakor jih dela avtokracija; toda napake prve se veliko lože spoznajo in popravijo, kakor napake druge. In svoboda izražanja mnenja v tisku in govoru je najpoglavitnejše sredstvo, da se preprečijo napake, ali pa že storjene popravijo.

Če pade ta svoboda, so v nevarnosti vse ostale demokratične institucije. Kajti čim zmaga mišljenje, da je diktatura potrebna zaradi uspeha, se bo hotela diktatura polastiti vsake panoge, svarilo in kritika bo pa ubita.

Zagovorniki cenzure delajo, ko je bil nagobčnik poražen, še zadnje poizkuse, da bi vtihotapili po ovinkih cenzuro v zakon. Upajmo, da dožive ti poizkusi enako usodo kakor prvi in da ne pride v pogubo tisto, kar se nam je vedno kazalo kot podlaga ameriškega življenja.

Ogrska volilna pravica.

"Frankfurter Zeitung," ki je navadno dobro obveščena o avstroogrskih dogodkih, poroča, da se je ogrski ministrski predsednik Stefan Tisza v nekem članku lista "Igazmondo" naslednje izrazil o splošni volilni pravici na Ogrskem:

"Usoda naše domovine, ki je bila junaško obranjena na meji, se ne sme ugrolevati s frivolnim poizkusom uvajanja splošne volilne pravice."

Te besede so Stefanu Tiszi popolnoma primerne. Na Ogrskem, kjer je politična reakcija tako velika, kakor nikjer v Evropi, izvzemši morda Turčijo, in kjer je brutalnost povsem sama ob sebi razumljiva reč, je Tisza najbrutalnejši predstavnik nazadnjaštva. Pod njegovo vlado so se izvršila sistematična nasilstva, ki so celo za to deželo kričeča. Pod njegovim režimom se je, sicer pod krinko parlamentarizma, naselil najnesramnejši absolutizem, ki se je čisto lahko meril z onim v caristični Rusiji.

Volilna pravica je na Ogrskem silno omejena in povrh še korumpirana z nesramno volilno geometrijo. To ne pomeni le, da je masa ljudstva izključena iz politične pravice, ampak da je tudi omogočena največja politična demoralizacija. "Ogrske volitve" so v srednji Evropi izraz za velike volilne sleparije. Fevdalni volilni sistem omogoča, da ne zmaguje niti večina tistih, ki imajo volilno pravico, ampak vedno le vlada.

Ogrsko malo plemstvo in meščanstvo je opozicionalno. Socialisti seveda sploh ne morejo dobiti glasu v parlamentu, ker je delavstvo politično popolnoma brezpravno. Ali če bi bile in če bi mogle biti volitve vsaj po sedanjem volilnem sistemu svobodne, ne bi imela sedanja vlada in sploh nobena vlada, ki služi dvoru, nikdar večine. Madjarsko meščanstvo je večinoma košutovsko; tak je tudi velik del nižjega plemstva in tudi nekaj visoke aristokracije.

Ko so bile po padcu liberalne stranke le enkrat volitve nekoliko svobodne, se je to takoj pokazalo. V parlament je prišla ogromna opozicionalna večina in za dvor so nastale silne stiske. Poizkus z ministrstvom generala Fejervaryja se je popolnoma ponesrečil in naposled ni ostalo nič druzega, kakor imenovati opozicionalno ministrstvo. Kralj Franc Jožef je moral na svojem dvoru sprejeti Franca Košuta, sina tistega Lajoša Košuta, ki je leta 1848. razglasil, da je habsburška dinastija za vse čase na Ogrskem odstavljena.

Kljub ogromni podpori v parlamentu pa je bilo življenje opozicionalne vlade vendar razmeroma kratkotrajno. Seveda je bila tudi sama mnogo kriva. Če bi bila prav razumela svojo zgodovinsko nalogo, bi bila opozicija porabila svojo oblast v prvi vrsti za vpeljavo splošne volilne pravice. Le s tem bi si bila mogla napraviti podlago, na katero bi se bila lahko bolje opirala. To dolžnost je zanemarila. Vprašanje madjarskih zastav in ogrske krone v armadi se ji je zdelo važnejše. Za te privilegije je bila pripravljena izpolniti vse dunajske militaristične zahteve, ki so bile prav tisti čas velikanske. Habsburški dvor je pa zahteval pomnožitev rekrutov itd. brez omenjenih privilegijev, ki bi bili baje razcepili armado.

Ker se ta spor ni mogel rešiti z nobenim kompromisom, se je dinastija odločila za nasilstvo. Polkovnik Fabricius je z bajoneti razgnal parlament.

Potem je bil grof Khuen Hedervary, ki je dokazal svoje despotične sposobnosti kot ban na Hrvaškem, imenovan za ministrskega predsednika. Nekaj časa je vodil opozicijo za nos, dokler ni dovršil svojih priprav za nove volitve. Pri teh je bila vsa dežela polna vojaštva in vlada je dobila veliko večino.

Kdo naj verjame, da se je opozicionalno mišljenje madjarske buržvazije čez noč izpremenilo? To meščanstvo, ki je vozilo Fejervaryjeve velike župane v mrtvaških vozovih za sramoto po mestih, je ostalo opozicionalno. Toda malo število volilcev se mnogo lože terorizira, podkupi in sploh korumpira, kakor masa ljudstva.

Dokler bo na Ogrskem volilna pravica taka, kakršna je sedaj, ne bo govora o ustavnosti ,ampak bo vladal absolutizem. Vladi je mogoče, da si sestavi parlament po svoji volji, in tako je vlada logično brez kontrole. Ker je pa Tisza absolutist, je povsem razumljivo, da se upira splošni volilni pravici z vsemi štirimi.

Ogrsko ljudstvo mora ta trma seveda skrajno razburjati. Toliko je politična zavest pač že po vsej Evropi razširjena, da zna ljudstvo vsaj deloma ceniti pomen političnih pravic. Ali razun tega je bila ogrskemu ljudstvu splošna in enaka volilna pravica že davno obljubljena. Fejervaryjev notranji minister Kristoffy je predložil Francu Jožefu načrt volilne reforme na podlagi splošne volilne pravice, in kralj ga je odobril. Toda obljuba je ostala obljuba. Kristoffy je padel, Habsburžani pa nikoli niso mislili, da jih obljube vežejo.

Khuen Hedervary in za njim Lukacs sta še nekoliko slepomišila z napovedjo volilne reforme, katere pa vendar nikoli ni bilo. A ko je prišel Stefan Tisza, je napravil vsej tej igri brutalen konec.

V parlamentu se je bojevala Justhova stranka pošteno za splošno volilno pravico. Izven parlamenta je socialna demokracija vodila boj. Toda Tisza ni mož, ki se ustraši prelivanja krvi, če je potrebno za njegove interese. Ko so socialisti napovedali generalen štrajk zaradi splošne volilne pravice, je Tisza enostavno napolnil Budimpešto in ostala večja mesta z vojaštvom, na trgih je taborila infanterija, po vogalih so stale strojne puške, in — štrajk je bil ubit.

Odkar je vojna, se pogostoma ponavlja klic po splošni volilni pravici. V začetku je Tisza odgovarjal na te zahteve, da imajo miljoni v zakopih pač druge misli, kakor volilno pravico in da jih bodo imeli tudi tedaj, kadar se vrnejo iz zakopov. Sedaj že pravi, da je poizkus uvajanja splošne volilne pravice frivolen.

Da se Tisza kdaj izpreobrne, na to pač ni misliti. Taki oligarhi so nepoboljšljivi. Tudi Tisza spada med tiste, ki mislijo, da je vsaka koncesija slabost in da se vsak despotizem lahko drži, če ima le despot dovolj trdno voljo.

Upor madjarskega tirana zoper splošno volilno pravico je tem trdovratnejši, ker ima več nagibov. Prvi je ta, da so njegovi nazori še popolnoma fevdalni. Ogrska je v gospodarskem razvoju še zelo zaostala in njena industrija še nima takega pomena in vpliva kakor v zapadnih deželah. Aristokratični veleposestniki so tam še mali vladarji, Tisza pa je eden največjih med njimi. Z njihovo gospodarsko močjo je spojena njih politična moč. In Tisza želi, da bi vedno tako ostalo; on tudi verjame, da lahko tako ostane, če je le njegova kasta dovolj trdna in nepopustljiva.

Dosedanji razvoj mu je dajal prav. Veleposetniško plemstvo gospoduje neomejeno, ker so njegovi reprezentanti brutalni, ker jih krona ščiti in ker se opirajo na vojsko. In navidezno res ni treba nič druzega, kakor da ostane vladajoča aristokracija energična in brutalna, pa bodo sedanje razmere na Ogrskem ovekovečene.

S tem bi bil ovekovečen položaj, ki ni za nekoliko miljonov ljudi na Ogrskem skoraj nič boljši kakor suženjstvo. Huda mora tlači v sedanji družbi industrijskega delavca. Toda njegovo življenje je rajsko v primeri, s položajem poljedelskih delavcev na velikih latifundijah. Na tisoče in tisoče jih je po rodovitnih krajih ogrske planjave, ki ne spoznajo od rojstva do groba niti najmanjšega užitka razun želodčnega, in še za to je užitek silno pretiran izraz. Edini tolažitelj v njihovi mračni bedi je žganje. Kar se pripoveduje o romantičnem življenju madjarskega "čikoša" in poljskega delavca, je vse izmišljeno, in če se odbijejo od takih pravljic vse laži, ne ostane nič druzega kakor stradanje, pomanjkanje in skrb.

Lastniki veleposestev, med katerimi so nekatera prava mala kraljestva, vlečejo iz te bede ogromne krvave profite, ki jim omogočajo pravo fevdalno življenje nekdanjosti.

Druga krivica, ki je utrjena s politično brezpravnostjo, je nacionalna. Poleg Madjarov žive na Ogrskem Slovaki, Nemci, Rusini, Rumuni, Srbi, Hrvatje, Slovenci. Madjari ne dosegajo polovice vsega prebivalstva, kljub temu vladajo tako absolutno, da ne prihajajo vse ostale narodnosti skupaj politično v poštev.

Ali vladajoča kasta hoče enotno madjarsko državo. Vse nasilno madjariziranje sicer ni imelo tistega usjeha, ki ga je pričakovala oligarhija, dasi je precej oslabila nemadjarske narode. A političen sistem je ves čas ohranil in utrdil madjarsko supremacijo.

Socialni in nacionalni absolutizem bi dobil smrten udarec, če bi se vpeljala splošna in enaka volilna pravica.

Tisza meni, da je njegova moč dovolj velika, da odvrne to nevarnost. Imel bi morda še za dogledno dobo prav in s strojnimi puškami bi še lahko ubijal vsako gibanje za politične pravice, če ne bi bilo vojne, ki tudi Ogrske ne zapusti brez globokih sledov.

Kakor v Avstriji tako so tudi na Ogrskem mogotci udarjeni s slepoto. Tisza imenuje poizkus za splošno volilno pravico frivolen. V resnici je njegovo trdovratno avtokratično stališče frivolno, ker ne more biti obstanku sedanje Ogrske nič bolj nevarno kakor to.

Notranje demokratične reforme bi bile edino, ker bi moglo še rešiti Avstrijo in Ogrsko, vsaj v tem zmislu, da bi ostalo približno to, kar je sedaj habsburška monarhija, na nekakšen način skupaj. In sicer bi morale te reforme biti tako dalekosežne, da bi obsegale dober kos resnične socialne svobode in narodno avtonomijo.

Tisza ve, da bi bil to konec sedanje Avstro-Ogrske. Kajti bil bi konec dosedanjega avstroogrskega sistema, kar je večjega pomena od geografičnih meja.

Ali ker se Tisza prav zaradi tega upira vsem reformam, izziva rešitev po drugi poti, ki mora postati veliko bolj radikalna, kakor če bi vlada sama odnehala in preuredila notranje razmere. Ta rešitev je vojni poraz ali pa revolucija.

Tisza ne veruje ne v eno ne v drugo. In ker izključuje vsako tako možnost, je njegov račun pomanjkljiv, vsled tega napačen. Ker veruje edino vase in v svojo nesramnost, izsiljuje pogin tistega, kar bi baš za vsako ceno rad ohranil.

Ruski vojni minister general Gučkov je demisijoniral. Svojo demisijo je utemeljil s sledečim pismom ministrskemu predsedniku:

"Z ozirom na položaj, v katerega je bila postavljena vlada, zlasti avtoriteta vojnega ministra glede na stike z armado in mornarico, katerega položaja ne morem izpremeniti, ki pa grozi z usodepolnimi posledicami za obrambo dežele, za svobodo, da, za sam obstanek Rusije, ne morem dalje izvrševati funkcij vojnega in mornariškega ministra in nositi odgovornosti za resne grehe, storjene proti naši deželi".

Ruski justični minister sodrug Kerenskij je s toplim apelom nagovoril delegate s fronte in jim razložil nevarnost, ki žuga revoluciji, če ne potrpi armada toliko, da bo sposobna za svojo nalogo na bojišču. Naglašal je, da je sedaj treba treznosti in discipline. "Znali ste trpeti in molčati desetletja in izpolnjevati ukaze sovražne vlade. Znali ste celo streljati na svoje lastne ljudi, kadar se vam je ukazalo. Ne morete li sedaj nekoliko potrpeti za svobodo?"

Iz vseh takih vestih je jasno, da gre sedaj na Ruskem za socialistično načelo organizacije, ali pa za anarhijo. Gorje, če bi bila druga močnejša. To bi pomenilo neizogiben povratek carizma.

Boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem ima, kakor po vsem svetu, tudi v Ameriki ,celo krdelo nasprotnikov v meščanskih, zlasti v malomeščanskih krogih. Toda pojmovanje kapitalizma je v teh krogih popolnoma napačno. Oni ne razumejo sistema, ampak vidijo le kapitaliste, osebe, in če se bojujejo, se ne bojujejo proti sistemu, temveč proti osebam.

Taki nasprotniki kapitalizma ne pridejo do jedra kapitalizma. Zato tudi ne morejo najti ne prave poti ne pravih sredstev za boj. Ohraniti hočejo družabni red kapitalistični sistem, a v njem bi radi premagali kapitaliste. Seveda je to nezmisel.

Žal da ni tako napačno pojmovanje razširjeno le med meščanskimi, ampak tudi med mnogimi delavskimi krogi, prav posebno v Ameriki.

Boj proti kapitalizmu more biti le tedaj uspešen, če se ne vodi proti osebam, temveč proti sistemu.

Posameznemu kapitalistu se ni treba bati ne demokratične, ne republikanske politike. Ni se mu treba bati ne protitrustovih zakonov, ne zakonov za varstvo srednjih slojev.

Postave mu lahko napravijo nekoliko sitnosti — to je vse. Čim jih spozna, najde tudi pot, da se jim izogne. Saj so v Evropi poizkušali z vsemi temi medicinami, davno prej nego se v Ameriki rogovili Rooseveltovci.

Imeli smo v Evropi zakone, ki so zahtevali, da mora vsakdo doprinesti dokaz sposobnosti, če hoče izvrševati kakšno obrt ali industrijo.

Čevljarji so se nadejali rešitve, ker bodo na tak način nemogoče velike čevljarske fabrike. Kako bo Rotšild dokazal, da se je izučil čevljarstva?

Krojači so bili prepričani, da vzevete njihova obrt; kajti miljonar se ni nikoli učil krojiti hlače in suknje.

Ključavničarji so bili na konju, oni so imeli svoja mojstrska pisma, katerih niso mogli pokazati velekapitalisti.

Čevljarji in krojači, ključavničarji in mizarji, tesarji in kovači so se urezali, kapitalisti pa so si smejali v pest. Kupili so si "sposobne ljudi", kakor se kupuje surovina; oni so predlagali oblastem svoja mojstrska pisma, svoja dokazila, vodili so tovarne, — dobiček, kar je glavno, je pa vendar spravljal "nesposobni" kapitalist.

Vsa mogoča sredstva so iskali, da bi preprečili uničevanje male obrti. In niso ga mogli preprečiti, četudi so zgodaj vstali.

Amerika ni na drugi zemlji, dasi je med njo in Evropo precejšnja luža. Tisti gospodarski zakoni, ki veljajo tam, veljajo tudi tukaj. In nobena sila jih ne odpravi.

Kapitalizem se razvija, se mora razvijati in se bo razvijal do svojega najvišjega vrhunca.

Razvoj kapitalizma se ne more preprečiti. Ako se mu pomeče nekoliko polen pred noge, ne pomeni to prav nič. Čez take malenkosti ne štrbunkne zgodovinski velikan.

Vendar bo moral tudi kapitalizem umreti kakor vse, kar je rojeno in vse, kar živi. In njegov padec se lahko pospeši. Toda ne z bojem proti posameznim kapitalistom, ampak z bojem proti kapitalističnemu sistemu.

Padec kapitalizma je mogoč le tedaj, ako je popolnoma pripravljena tista organizacija družbe, ki ga mora nadomestiti.

Na velikem kosu zemlje raste sam plevel bujno, veselo. Ali se ne boste norčevali sami iz sebe, če pojdete pulit vsako ljuliko posebej? Če boste po dolgem, težkem trudu opleli vso njivo in ste prišli s svojim napornim delom do drugega konca, lahko začnete iznova na prvem kraju, ker je medtem plevel zopet pognal iz zaostalih korenin in je veter nanesel novega semenja.

Zdravi razum nam pravi, da je treba preobraziti tla. Preorali bomo vso zemljo, da uničimo korenine in posejali bomo žita, da ne bo škodljivo seme našlo prostora in da bo nova koristna rastlina lahko vodila boj proti ostankom plevela.

Tudi človeški družbi je treba prirediti tla, da se bo na njih lahko uspešno razvijala.

Podlage je treba, potem ne bo strahu za stavbo. Ali brez fundamentov ni nobena zgradba nič vredna.

Edini resnični nasprotnik kapitalizma je socializem, ki se bojuje proti njegovemu sistemu in ki vodi boj sistematično. Edini razred ki more izvršiti ta boj, je delavski razred.

Delavstva se kapitalizem ne more iznebiti. Njegove roke in njegove glave so mu potrebne kakor mašine, premog, ruda, bombaž itd. Vse male mojstre lahko uniči do zadnjega. Če ne bi bilo to uničevalno delo tako enostavno, da se mora prejalislej popolnoma izvršiti, se ne bi kapitalizem ustrašil niti najbolj nasilnih udarcev proti srednjim stanovom. Kjer zahtevajo njegovi interesi, je kapitalizem vedno brutalen do skrajnosti. Spomnimo se na Ludlow, na Calumet itd.

Ali kapitalizmu ni treba takega napora, zakaj s svojim naravnim razvojem popolnoma naravno uničuje svojo malo konkurenco, ki ga večinoma že sedaj komaj toliko boli kolikor slona, če ga piči bolha.

Kdo naj se bojuje za srednje sloje proti kapitalizmu kadar so popolnoma oslabljeni kadar so celo uničeni?

Ali delavstvo se ne more uničiti. Delavstvo ostane, dokler je potrebno človeško delo.

Zato je delavski razred tisti ki je poklican, da vodi in izvrši boj proti kapitalizmu.

Delavski razred pa je tudi tisti, ki mora prejalislej ,če ne s pomočjo izobrazbe, agitacije, pa vsled bridkih izkušenj, spoznati, da je zanj svoboda v kapitalističnem sistemu nemogoča. V njem mora dozoreti prepričanje, da je za njegovo osvoboditev in rešitev neizogibno strmoglavljenje kapitalističnega sistema in njega nadomestitev s socialistično družbo.

Kdor je resničen nasprotnik kapitalizma, ima torej le eno pot. Pridružiti se mora socialistični stranki, pomagati ji mora v njenem boju, sodelovati mora pri pripravljanju nove družbe, v kateri bodo mogoče enake pravice.

To je edina pot; druge ni.

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

(Dalje.)

Ne maram podrobnejše razglabljati tega vprašanja, ampak ob sklepu svoje preiskave o drugem dozdevnem protislovju med socializmom in razvojnih naukom, opozorjam le, da omogočuje sociološki zakon o ohranitvi prirodbljenega na prihodni razvojni stopnji razločno predstavo socialnih razmer, ki jih znanstveni socializem napoveduje in ki deloma že nastajajo; predstava je mnogo pozitivnejša kakor domnevajo naši protivniki, ki menijo, da imajo še zmerom opravka z romantičnim in sentimentalnim socializmom izza prve polovice 19. veka.

To je stališče Guyota, ki ga zastopa v svoji knjigi "Les principles de et le socialisme" (Paris 1894) v imenu individualistične psihologije in sicer s trditvijo: "le socialisme est depresif et l'individualisme expasif", ki je prava, če jo obrneš. To dokazuje med drugim zgled osemurnega delavnika. Po Guyotu zastopana mazaška psihologija obvisi tukaj na površju in pravi: Če dela delavec 8 ur, proizvaja za tretjino manj kot ob dvanajsturnem delavniku. Zategadelj je industrijski kapitalizem iz umevanega egoizma ugovarjal minimalni zahtevi treh osmic — osem ur dela,osem ur spanja in osem ur okrepčila in razvedrila. Znanstveno, psihofiziološko opazovanje pa kaže, kakor sem se enkrat izrazil, da je človek stroj, pa ne konstruiran po vzoreu drugih mašin, temveč organski in ne mehanski stroj. Lokomotiva ali parni stroj opravi pač v 8 urah tretjino manj dela kot v 12 urah. Človek pa je biološki stroj, ki ni podrejen mehanskim zakonom, delo njegovih mišic in njegovega duha se ne da ob trajni enakosti poljubno nadaljevati, ampak sledi osnovnemu zakonu, ki ga je Quételet izrazil z binomsko krivo črto; ta se počasi in zmerno vzdiguje, da doseže maximum sile, potem pa ponehava s slabotnim in počasnim delom. Umsko in mišičje delo pada po gotovem času na minimum, na katerem se s trudom vlači do konca delavnega časa. Ob krajšem delavniku se uveljavlja dobrodejni sugestivni vpliv: to zadošča, da razumemo zadnji čas od angleških kapitalistov prirejene ankete o izbornih rezultatih osemurnega delavnika za podjetnika samega. Delavci se manj utrudijo in ne opravijo nič manj.

Izvedba teh in drugih psihofizioloških utemeljenih reform v socialistični družbi povzroči silne gmotne in nravne koristi, vzlic vsem od naših individualistov a priori postavljenih ugovorov, ki izpričujejo popolno neumevanje psihološkega pomena izpremenjenih družabnih razmer.

Zato so ugovori, ki jih med drugimi navaja proti socializmu Vanni v imenu eklektične sociologije, pri vsej ostroumnosti in pri vsem znanju tega znamenitega pravnega filozofa, jalovi. Vanni pravi, da je socializmom, ker postavlja družabni red na načelno drugo podlago: namesto da bi zahteval avtonomijo poedinca, jo zanikuje. Če vzlic temu postavlja indivilualistične misli, ki nasprotujejo njegovemu lastnemu načelu, to ne prevrača njegove nature, temveč razodeva le, da brez protislovij ne more shajati. (J. Vanni, "La funzione pratica della filosofia del diritto in rapporto al Socialismo contemporanco (Bologna, 1894), p. 50.)

Če socializem razvoj in samodoločbo poedinca ne le dopušča, temveč še razširja in s primernimi eksistenčnimi pogoji zagotavlja, ne zatajuje svojega načela; kot začasno poslednja faza civilizacije ne more nič resnično živega, t. j. s socializmom združljivega odstraniti ali zatreti, kar so vstvarile prejšnje razvojne faze. Kakor socialistični kozmopolitizem ni v protislovju s patriotizmom, katerega jedro po izločitvi vseh pretiravanj priznava, prav tako ne živi od protislovij, če ohrani in goji živi del individualizma in odstranjuje le patološke pojave njegove; te pa mora pobijati, kajti v telesu sedanje družbe je 90% stanic obsojenih na slabokrvnost in 10% na bolehno polnokrvnost in pitanje.

XI.

Razvoj, revolucija in prevrat. — Socializem in anarhizem.

Poslednje in najhujše nasprotje med socializmom in razvojnim naukom je po mnenju mnogih v metodi, ki se naj ž njo socializem praktično uveljavi. Na eni strani zahtevajo od socialistov, da jim pri tej priči razgrnejo nataneno in popolno sliko "države bodočnosti", "dajte mi očiten opis nove družbe, potem se odločim, da li je boljša kot sedanja." Na drugi strani pa podtikavajo socializmu trditev, da more premeniti obličje sveta do danes na jutri, tako da pojdemo lepega večera spat še v meščanski družbi in se prebudimo zjutraj kar sredi socializma. K temu dostavljajo še, da je nezdružljivost te socialistične trditve z razvojnimi zakoni očitna, ker se naslanjajo poslednji na temeljna pojma "prirodnosti" in "počasnega stopnjevanja" vseh pojavov, in sicer na vseh poljih svetovnega procesa od svetovnih teles pa do družabnih pojavov; prav po tem umevanju da se loči moderno znanstveno mišljenje od stare metafizike. Ti ugovori imajo pomen nasproti tisti obliki socializma, ki ga Engels v nasprotju z znanstvenim imenuje "utopističnega". Dokler je bil socializem — pred Karlom Marxom — le čustveni izraz plemenitega človeštva, so se njegovi voditelji in pristaši udajali, kar je lahko umljivo, željam gen: zdaj so grmeli in protestirali proti očitni krivičnosti družabnih razmer, zdaj so strmeli kakor hipnotizirani v fantastično podobo boljšega sveta, ki so jo risali z ostrimi črtami od Platonove "Republike" do Bellamyjevega "Looking backward". Seveda so te podobe, brez glave in repa, kazale kritiki, kam da naj udari; in kritika se je pač pogosto motila, izhajajoč iz stališča danega miljeja, pozabivši, da gre za opis novega miljeja, po večini pa je bila opravičena, zakaj silna spletenost socialnega življenja onemogočuje vsak popis bodočih razmer, ki se bolj razlikujejo od današnjih kakor staroveške ali srednjeveške razmere; saj sloni meščanstvo s starim in srednjim vekom na taistih tečajah individualističnih naprav, dočim ima kolektivizem vse druge podlage.

Vsi ti poprejšnji proroški načrti novega družabnega reda so nepopačen sad tistega političnega in socialnega umetničenja, ki so ž njim prepojeni najpravovernejši in najradikalnejši liberalci; ti doktrinarci smatrajo, kakor pravi Spencer, družbo za leno, testeno maso, ki jo pregnete obliko brez sodelovanja organskih in duševnih svojstev, zmožnosti in nagonov, etničnih in zgodovinskih tradicij različnih narodov.

Utopistični socializem je zasnoval najrazličnejše slike bodočnosti, toda po umetničenju ga nadkriljuje sedanja politika s svojo kaotično šaro kodifikacij in zakonov, ki zapletajo, sklicevaje se na svobodo, vsakega poedinca od zibelji do groba, celo poprej in še pozneje v nerazrešljivo mrežo paragrafov, odlokov in naredb, ki je vanje zapreden ,kakor sviloprejka v svojem zapredku.

Vsak dan nam kaže iznova, kako se trudijo naši zakonodajalci v svojem umetničenju, da posnemajo zakone najrazličnejših dežel in da osrečujejo svojo domovino zdaj po pariški, zdaj po berlinski modi. Namesto da bi v tujih deželah poiskali ločila (kriterije) za narodno zakonodajo, ustvarjajo spake, ki ostajajo mrtve črke, ne da bi se kdaj ukorenile v resničnem življenju. (Kot tipičen vzgled navajam le novi italijanski kazenski zakonik, ki se prav nič ne ozira na posebne italijanske razmere in bi prav tako lahko veljal na Grškem ali na Norveškem in ki posnema osamljene zapore severnih dežel, kjer so se izkazali kot drag stroj za proizvajanje brezupne toposti.)

Pri razmotrivanju umetnih socialnih slik socialisti lahko zakličejo po pravici individualistom: "Kdor je brez greha, poberi kamen." Toda pravi in neovrgljivi odgovor slove, da predstavlja znanstveni socializem zelo napredno stopnjo socialistične misli in da se je popolnoma otresel fantastnega načrta, da poda že danes sliko bodoče družbe pod kolektivističnim režimom.

Z matematično točnostjo lahko trdi znanstveni socialist, da kaže njegov nauk osnovno črto bodočega razvoja v smislu trajno rastočega prevladovanja interesov vrste nad interesi poedinca in torej v smislu rastoče socializacije gospodarskega življenja in od njega odvisne morale prava in politike.

Podrobnosti nove družabne zgradbe ne moremo napovedati in sicer zategadelj ne, ker bo nova oblika naraven in neprisiljen produkt človeškega razvoja, ki se že poraja in ki je v svojih embrionalnih potezah že označena. Nova oblika pač ni umetna konstrukcija, in niso je izmodrovali utopisti ali metafiziki za pisalno mizo.

(Dalje prihodnjič.)

POTRESNA POVEST.

Spisal **Podlimbarski.**

XX.

V tistih jutranjih urah, ko se je Cijazovčev Tone nahajal na poti proti Ljubljani, se je prigodil v gabrovški dolini velik preobrat javnega mnenja. Ta preobrat je povzročilo župnikovo in Tonetovo razlaganje naravnih stvari in mnogo je k srečnemu razočaranju dolincev pripomogla tudi ta okolnost, da se je naposled po naravni poti razrešila ona velika uganka pri Cijazovčecmu kozolcu. Ta razrešitev velike uganke se ni počasi razlezla po vasi; burno je letela od hiše do hiše, od glave do glave. V tem ko je ob polnočnih urah še marsikdo veroval v antikrista in se ga za žive in mrtve bal, je letel proti jutru od kraja do kraja doline in od ust do ust klic: "Antikrista ni! Hudiča ni!" Ta ko omahljivo je javno mnenje, ki se nanje toliko greši na svetu, in tolike vrednosti je včasi ono, kar se imenuje glas naroda!

Vse to, kar se je zgodilo v dolini, je seveda vplivalo tudi na hribovske predele gabrovške soteske, kjer se potres skraja ni javljal tako grozovito kakor v dolini: poslopja so v hribih manjša, nekatera tudi lesena, torej prožnejša. Vendar pa so že prvih sunki zagnali tudi po hribih vse prebivalstvo iz vasi pod milo nebo. Zbralo se je staro in mlado sredi vasi pred znamenjem, v katerem je stal leseni kip svete Ane. Ta kip imajo hribovci v veliki časti, posebno pa se zateka k njemu ženski spol. Stal je v starih časih v gabrovski cerkvi, in ko je tam doslužil in dobil namestnika, ga je župnik podaril hribovskemu selu, kamor so ga slovesno preselili ob joku in vzdihovanju dolinskih žen, ki so bile tako zelo navajene videti ga v cerkvi in pred njim pošiljati skrivne želje pred božji prestol.

Dolgo so hribovci stali ali klečali pred onim znamenjem, dasi menda sveta Ana v nebesih s potresom nima ničesar opraviti. Ko so nehali moliti, je letelo od ust do ust vprašanje, kaj to pomeni. Nihče ni vedel sveta, ne pomoči. Kazali so se pa vendar še dokaj ravnodušne in vdane v božjo voljo Kmalu po polnoči pa so se začele širiti po hribih razburjene vesti: dolino se je pripeljal hudič, snel je streho z zvonika, v Smoletovi gostilni se je prikazal pod mizo. Precej za tem so se dvignili vznemirjajoči glasovi ob sodnjem dnevu in koncu sveta in naposled ob vstajenju mrtvih. Kako hitro melje glas naroda! Vse, o čemer so mislili in govorili, kar so videli in česar niso videli in česar so se bali dolinci, vse to je prišlo povečano v hribovsko vas. Vsaka novica iz doline je hotela imeti svojo pravilo tudi v hribih, ali do prave veljave ni mogla priti nobena, ker jo je precej pobila druga. Tako se pehajo v današnjih razburjenih časih od naroda do naroda nove ideje ali vsaj to, kar nekateri imenujejo ideje, pa vsaka ne pride v trajno veljavnost, ker se hitro pokaže na obzorju nova, ki izpodrine prejšnjo. Po teh novihac je nastal v gabrovških hribih velik kaos, podoben oni zmešnjavi, ki vlada v vasi na semanji dan, kadar kupčevalci, prodajalci in mešetarji vsi vprekkriče in trgujejo in glas pobija glas in človek ne razume človeka.

Umevno je, da so dolinske novice silno preplašile in zbegale hribovce. Skraja je bil strah tolik, da je zadušil vsako ugibanje in umstvovanje; šele polagoma so se toliko razvedrili, da so mogli poiskati vzrokov strahoviti kazni božji. Nekateri so trdili, da so jo zakrivili s svojimi grehi hribovci; drugi so dolžili dolince, da so oni s svojo trdovratnostjo in nepopustljivostjo nakopali Gabrovcu srd božji. Vendar pa sta bili obe starnki v tem, da treba nocoj tuje krivde odpustiti, lastne pa obžalovati. Takšno krščansko mišljenje in takšna spokojna odpustljivost je trajala do jutra. Ko pa je upehan sel prinesel v jutro sporočilo, da so postali dolinci vragotajci, ker gre po dolini le en klik in ta klik pravi, da hudiča ni, je zopet zavrelo po hribovskih predelim. Vse je ostrmelo in se zavzelo. "Kako je mogoče, da ni peklenskega kralja, ki smo se o njem toliko naslišali v cerkvi in doma!" — tako so se posvetovali razburjeni vavic ne poravnajo. Ko je prekinil govornika silen sunek, tisti, ki se je zdel mnogim najmočnejši po polnoči, je poprosil svoje vernike, da se ob tej hudi uri domislijo tudi svojih rojakov, ki trpe isto gorje, opomnil jih je, da gabrovška vas na morju slovenskega naroda ni edina ladjica, ki se hoče potopiti, da tudi drugod vzdihujejo nesrečniki in da leži naša bela Ljubljana v razvalinah. Tu je z besedami proroka Jeremije dal duška svoji globoki boli in klical je h Gospodu: "Na šator hčere sijonske si kakor ogenj vsul srd svoj! S čim naj te primirjam, hči jeruzalemska, kakšno priliko naj ti najdem, da te potešim, devica, hči sijonska! Nesreča tvoja je velika, kdo te naj izceli!" Po teh besedah je pokleknil in ž njim vse krdelo. Molili so za trpeče brate. Ko so vstali, so bili razmehčani, raztopljeni v dobrih namenih in potolaženi, ker so čutili vzvišenost molitve za svojega bližnjika in ker jim je taka molitev rodila in množila čut lastne varnosti. Zdajci pa je zapel na gori zvon: bil je to privi in edini zvon, katerega glas se je razlegal tisto jutro po dolini. Praznično in mogočno je donel in vsem je ta glas pretresel dušo. Župnik pa se je zopet obrnil k vernikom ter proglasil ta glas z gore za znamenje, da bo Bog prizanesel človeštvu in da noče končati svoje stvaritve. "Mi smo potoki in reke, ki hitimo v morje večnosti," tako je govoril propovednik. "Potoki se ne bodo posušili in reke ne, ker imajo vir življenja v ogromni gori. On, ki je naša ogromna gora, nam je dal življenje in nam je bo ohranil!"

Po teh besedah je namignil ljudem, naj gredo ž nijm po cerkvena znamenja. Ves moški zbor se vsul za njim v cerkev; nihče ni hotel ostati zunaj, ker je to kazalo strahopetnost. In pripetilo se je takrat čudo in ne čudo: nobeden dolincev ni hotel stopiti k nebu, nobeden k banderom. Jeli so se spogledavati in čimdalje bolj so nijh pogledi leteli na hribovce. Župnik je bil s svojo propovedjo potipal svojim ovčicam na pravo občutno struno. Vse je prešinil duh sprave. Raztajalo se je staro sovraštvo, razpuhtela je prejšnja srditost kakor megla, kadar pogleda solnce izza gore. Sprva so dolinci blagohotno prikimovali in namigavali hribovcem, naj oni nosijo danes cerkvena znamenja; ko so pa videli, da si hribovci ne upajo pristopiti — prehitro je prišla ta čast,. katero so jim doslej odrekali — so jih žačeli vsak na svoj poseben način izpodbujati in vnemati.

(Dalje prihodnjič.)

Carjeva mati, bivša carica-vdova Marija Dagmar, je razdala svoje privatno imetje za dobrodelne namene in je vstopila v neki samostan v Kijevu. Tako pravi poročilo iz Bazla. Več škode tudi v samostanu ne bo mogla napraviti, kakor v carskih palačah.

Iz Amsterdama poročajo, da so nemški uradi odrekli potne liste članom nemške socialistične manjšine, ki so hoteli potovati na konferenco v Stockholm. Poslanec Haase hoče spraviti to zadevo v rajhstag.

Izjava "Radničke Straže".

Tajniško vijeće v Chicagi želi z ozirom na skupno konferenco, ki bo v soboto, 19. t. m., da objavi "Proletarec" izjavo, ki jo je podala "Radnička Straža" za strankino konvencijo v St. Louisu. Tajniško vijeće namreč misli, da se bo na tej konefrenci razpravljalo tudi o pisavi obeh listov, pa želi, da bi bili člani, ki se udeleže konference, poučeni o obeh izjavah.

Želji tajniškega vijea ustrezamo. Konferenca tudi lahko razpravlja o pisavi listov, ali konferenca nima nobenega sredstva, da bi dajala listom kakšne ukaze glede n njih pisavo, še manj pa more rešiti vprašanje, okrog katerega se sučejo sedanje razprave. Konefrenca lahko govori o stvari — to je vse. Predmet ni tako enostaven, da bi se mogel meni nič tebi nič rešiti z glasovanjem.

To je bila tudi nesreča st. louiške konvencije. O vojni se je v stranki pač tu pa tam precej govorilo in pisalo; ni pa bilo nobene temeljite razprave, ki je neizogiben pogoj za uspešno delo na konveniji, na kateri naj se določajo stališča v tako važnih vprašanjih, kakršna so sedanja. Konvencija je bila nameravana za jesen. Vseh vprašanj, ki jih je vojna spravila na dnevni red, tudi ona ne bi mogla rešiti, ker to niso vprašanja posamezne dežele, temveč vprašanja vse Internacionale. Ergo jih bo mogla tudi le Internacionala reševati.

Da ni med vojno možnosti za to, je danes popolnoma jasno. Noben mednarodni kongres se ne more sestati na tak način, da bi se mogel opravičeno smatrati za zastopstvo vse socialistične Internacionale. Nekoliko miljonov članov socialističnih organizacij je v zakopih, kjer ne morejo izražati svojega mišljenja, ne voliti, ne sklepati. Nekateri socialisti se sedaj nočejo, drugi se ne morejo udeležiti nobenega mednarodnega sestanka.

A če bi bil tak kongres mogoč kakor ni, so sedaj do strasti razbeljena čuvstva premočna, da bi mogel svojo nalogo rešiti s tistim duševnim mirom, ki je za tako delo neizogibno potreben.

Ali konvencija Socialistične stranke v Ameriki bi bila lahko dobra priprava za bodoči mednarodni kongres, če bi bila sklicana tako, kakor je bilo prvotno nameravano, za jesen. Do tedaj bi se bila lahko izvršila temeljitejša razprava, ki bi bila prinesla v temno stvar več jasnosti. Socialistična stranka je bila vedno ponosna na to, da se opira na znanstvene temelje. Znanosti pa ni brez študija, preiskave, diskusije in debate.

Vsega tega ni bilo pred st. loiuško konvencijo in tudi ni moglo biti. Tudi na tej konveniji so glasneje od stvarnih, znanstvenih argumentov govorila čuvstva in strasti. Ne čas ne ostale razmere niso dovoljevale, da bi se bila vprašanja pretresla s tisto temelpitostjo, brez katerih ne more biti temeljitih zaključkov.

Da je bilo res tako, dokazuje najbolje predlog manjšine, ki pojde z onim večine na splošno glasovanje. Zelo premišljena izjava sodruga Sparga je dobila pri plenarnem glasovanju komaj pet glasov. A naenkrat je imela izjava manjšine petdeset podpisov. Petinpetdeset članov je torej prišlo po onem glasovanju do drugega spoznanja.

To je nepobiten dokaz, da ni bila stvar zrela, ko se je o njej glasovalo. Kajti tistim, ki so naknadno podpisali izjavo manjšine ,se vendar ne more očitati, da so otroci.

Vprašanje je de facto danes še tako nedozorelo, kakor je bilo ob času konvencije. In z nobenim dekretom se ne pripravi do zrelosti. Niti z glasovanjem ne; kajti glasovanje more podati stvari sankcijo šele tedaj, kadar je tako zrela, da se more s prepričanjem glasovati o njej, ne pa le z "mnenjem" in s "čuvstvom".

Konferenca torej ne more rešiti vprašanja samega.

Razpravlja lahko o njem. Ali tistih par ur, ki jih ima konferenca na razpolago, gotovo ne zadostuje, da bi mogla biti razprava temeljita in dovolj vsestranska.

Česar je v resnici treba, je svobodna diskusija v naših časopisih. Brez diskusije ni nobene jasnosti. Diskusija — to niso osebni napadi ali napadi na posamezne skupine ,ampak donašanje argumentov in izvajanje zaključkov.

Lahko se prirejajo v ta namen tudi ustmene debate; ali diskusije v časopisju, ki je lahko obsežnejša, ne morejo nadomestiti. Treba se je vendar zavedati, da ne gre pri taki poleniki v okvirju stranke same za poraz oseb ali pa za slavo zmage, temveč edino za največjo možno jasnost; če prinese prosta diskusija spoznanje, da to ali ono mnenje ni bilo utemeljeno, ni ne zlo ne sramota, priznati to pa se združiti na temelju tega, kar je izšlo kot rezultat iz borbe argumentov. Ampak ta borba je neizogibna, če se hoče sploh priti do rezultata.

Seveda, večina lahko izključi manjšino; ali to je približno tak rezultat kakor samomor. V večini bo kmalu iz kakršnegakoli vzroka nastala nova manjšina, kajti na svetu je ne more biti skupine, v kateri bi vse glave v vseh rečeh absolutno enako mislile, in v socialistični družbi se prav tako ne bo manjkalo nasprotnih nazorov, kakor se jih ne manjka v socialistični stranki.

Tega vendar ni treba tajiti, saj je tudi socialistična stranka stranka ljudi, ne pa stranka lipovih bogov. Skrbiti je treba le za to, da se morejo razlike v svobodi izražati, vsled česar postanejo gonilna sila, medtem ko učinkujejo kakor eksplozivne snovi, če se zatirajo.

Te diskusije tudi chicaška konferenca ne more odrezati.

•

Izjavo "Radničke Straže" podajamo v nasledujem v originalu. Toliko je našim članom hrvaščina razumljiva, da je ni treba prevajati in se izpostavljati eventualnemu očitanju,da ni to ali ono v prevodu dovolj točno.

Izjava se glasi:

Sad je nastalo vrijeme, da se američka socijalistička stranka pokaže kao istinska predstavnica interesa proletarijata u ovoj zemlji i radnog čovječanstva na cijelom svijetu.

Svi savremeni ratovi su izražaj težnja vladajućih razreda u svim državama, a ponajpače u takozvanim "civiliziranim" zemljama, u kojima prevladava kapitalistički način proizvodnje i podjele dobara.

Vlade i njihovi agenti proglašuju, da u ratu mora vladati "gradjanski mir", kako bi se došlo do pobjede. Patriotizam, koji nije ništa drugo do izražaj kapitalističkih interesa i filozofija onih slojeva, koji se najviše koriste od rata, postizava u svakom ratu svoj vrhunac i u ime "obrane domovine" diktira, da se oko zastave "nacije" okupe svi narodni slojevi. U ratu postaju interesi i težnje svih razreda "jednake" — kako nas uvjeravaju baš oni, koji imaju korist od rata i koji proglašuju ratove. Isti ovi ljudi rabe sve mjere, kako bi sav narod silom ujedinili protiv "vanjskog neprijatelja".

Kad odlučujući krugovi, koji stoje za obranu interesa bogatih posjednika i tvorničara, opaze, kako radne prilike u vlastitoj zemlji postaju teške te bi ranije ili kašnje mogle dovesti narod do razočaranja i pobune, oni u ime patriotizma i "domovine" okupljaju isti taj narod protiv "vanjskog" neprijatelja.

Na taj način u ratu de facto prestaje klasna borba, jer se smatra, da je vanjski naprijatelj veći i opasniji od domaćega. Patriotizam i sastoji u tomu, što zahtijeva, da prema "vanjskom" neprijatelju budu svi udruženi i jedinstveni. U ratu prema tome sa patriotskog i nacijonalnog gledišta vladajućih klasa postaju interesi radnika i kapitalista jednaki.

Iz ovoga pak slijedi, da radnici za vrijeme rata moraju napustiti klasnu borbu, moraju prestati boriti se za medjunarodni mir i brastvo svih naroda, a postati jingoisti, patriote, pristaše svojih najvećih dušmana — jednom riječju svoji vlastiti neprijatelji.

Radi svega toga socijalistička stranka bi počinila bar privremeno samoubojstvo, kad bi odobrila evropski rat, kad bi danas pristala uz američku plutokraciju, kad bi na jedan ili drugi način pomogla vladi Sjed. Država, da vodi rat protiv jedne zemlje, koja nije niti može biti tako veliki neprijatelj radne Amerike, kao što je vlastita naša buržoazija.

"Demokratična" Amerika neće voditi rat protiv kajzera, kako nas uvjeravaju krivci rata, već će to biti u prvom redu protiv onih, koji će gubiti svoj život na ratištu i koji će biti prisiljeni, da plaćaju ratne troškove, poreze i dugove te koji će nositi sav teret ovog krvoprolića. **A to su njemački i američki radnici.**

Mi nemamo ništa protiv njemačkih radnika, koji su bili i bit će naša braća, te koji su takodjer postali žrtve lakomih patriota i vlastodržaca.

Sad je najzgodniji trenutak, da socijalistička stranka odlučno ustane protiv svih medjunarodnih ratova, u kojima propada radnička klasa i sam socijalistički pokret; da ustane protiv militarizma u svim oblicima, uključivo i protiv takozvane "narodne vojske"; da jače nego ikada naglasi svoju opoziciju protiv kapitalizma i sistema privatnog vlasništva, iz kojeg potječu sve medjunarodne klaonice. Sad je vrijeme, da socijalistička stranka najčvršće naglasi svoj ideal medjunarodnog mira, do kojeg nikako ne može doći putem ratova vladajućih klasa i kompromisa radništva sa gospodarima svijeta, nego jedino putem organizacije i prosvjete, putem klasne borbe na gospodarstvenom i političkom polju.

Nikada u zajednici sa vlastodršcima i kapitalistima!

Uvijek za samostalnu klasnu borbu: u mirno doba, a još više u ratno doba, pa makar bili izvrgnuti progonima od strane dušmana radnog naroda i čovječanstva!

Protiv rata i "gradjanskog mira", a za klasnu borbu do konca, do pobjede socijalističkog ideala!

Protiv privatnog vlasništva — za kolektivno vlasništvo!

Protiv kapitalizma — za socijalizam!

Živjela radnička klasa cijelog svijeta! Živio svjetski mir! Živjelo medjunarodno brastvo!

Dolje sa tiranima, patriotima i krvoločima — zatornicima svake civilizacije, svakog napretka, pa i samog čovječanstva!

•

Ne bomo se danes spuščali v polemiko, ker bi nas predaleč odvedla. Le toliko naj povemo, da ne bi dali svojega potpisa pod to izjavo, ker ne gre danes za abstraktne deklaracije, ampak za spoznanje faktičnega položaja in za izvajanje posledic iz njega.

Izjava "Radničke Straže" se niti najmanje ne ozira na to, da je vojna kljub vsem protestom tukaj; da ima ta vojna posledice, ki globoko posezajo v interese socialističnega gibanja; da dobi delavstvo na te posledice še lahko kaj vpliva, če nima nobenega vpliva več na vprašanje vojne same. Po izrazih je izjava radikalna, po vsebini je površna. Za faktične potrebe socializma v sedanjem položaju je ta izjava neporabna. Zato se ji ne moremo pridružiti.

Napadani Bethmann.

Vsenemci in konservativci zahtevajo zopet odstop kancelarja Bethmann Hollwega. Ne da bi ga imeli za preveč nazadnjaškega, kar bi bilo opravično očitanje; ampak "premalo močan" jim je." Deutsche Tageszeitung" ga zopet ostro napada in njeni argumenti so zelo značilni za mišljenje nacionalističnih in konservativnih krogov. Očita mu, da je pri mobilizaciji zamudil tri do štiri dni z diplomatičnimi spravnimi poizkusi, vsled česar je baje bila bitka ob Marni izgubljena. Razun tega je storil kancelar veliko napako, da ni prišel s submarinsko kampanjo že pred enim letom.

Da bi stvar imela lepše lice, si natika list miroljubno krinko in pravi, da bi bila vojna brez teh dveh napak že zdavno končana.

"Deutsche Tageszeitung" nima prav. Na Nemškem niso izgubili v dobi mobilizacije nič časa "po nepotrebnem." Šovinistični list napada kancelarja, ker mu še ni dovolj šovinističen; ampak pretveze, ki si jih je izbral za to, so preveč medle. Nemčija je bila na vojno gotovo dobro pripravljena; danes pač ne more nihče več misliti na to, da se je začela pripravljati šele po sarajevskem atentatu. Ali kljub svoji uspešnosti vendar ne more delati čudežev; nobena mobilizacija se ne more izvršiti tako naglo, da bi bil sovražnik že v 48 urah pobit in pokončan. Za tiste tri ali štiri dni "diplomatičnih spravnih poizkusov" bi morala "Deutsche Tageszeitung" biti Bethmann Hollweg hvaležna — s svojega stališča namreč. Saj vendar ni šlo za spravne poizkuse, ki naj bi bili preprečili vojno, kajti Nemčija ni podala ne enega predloga, ki bi bil služil temu namenu, ampak je zahtevala, naj se Avstriji dovoli, da pogoltne Srbijo.

Čas, ki sta ga Bethmann Hollweg in Viljem porabila za "diplomatične telegrame," je Nemčija potrebovala, da dovrši svojo mobilizacijo, nasprotnikom pa nasuje peska v oči. Ti "spravni poizkusi" niso povzročili nemškega poraza ob Marni, ampak so omogočili velike nemške zmage do te bitke.

Povsem podobno je s submarinsko kampanjo, katero je Bethmann Hollweg baje za leto dni prepozno začel. Za podmorsko vojskovanje je treba podmorskih ladij. Te pa ne padajo iz nebes. Tudi Nemčija jih je morala šele graditi, za stavbo pa je bilo treba časa.

Kajpada, če bi se moglo vse tako vršiti, kakor hoče "Deutsche Tageszeitung," bi bila stvar drugačna. Če bi bili Nemci ob Marni zmagali, namesto da so bili poraženi, če bi bili vdrli v Pariz, če bi bili preplavili vso Francijo, če bi bile nemške submarinke uničile ves pomorski promet, tedaj bi bila vojna res že lahko končana, in sicer tako končana ,kakor si želi "Deutsche Tageszeitung:" Da bi bila Nemčija vsemu svetu lahko diktirala svoje mirovne pogoje.

V teh pogojih je pa glavni razlog konservativno-nacionalističnih napadov na Bethmann Hollwega. Tem strankam ni toliko mir pri srcu, kolikor nemška zmaga. Ti krogi so šteli največ vojnih hujskačev in njihovi nameni so bili odločno imperialistični. Bethmann Hollweg je bil popolnoma njih mož, ko je pričel vojno. Ali sedaj, ko tudi poročevalska tehnika ne more naslikati vojnega položaja za Nemčijo tako sijajnega, kakor prvo leto, jih je strah, da bi mogla Nemčija opustiti imperialistične namene, da ot se mogla odreči velikim aneksijam, pa iščejo "močnega moža," čudodelca, ki bi kljub vsem izpremembam položaja omogočil osvojitev sveta. Bethmann Hollweg ne more tega in odtod izvira silna jeza proti njemu.

Resnični greh kancelarja pa ni v tem, da sedaj ne ustreza šovinističnim zahtevam, ko jim ne more, ampak v tem, da jim je ustregel, ko so ga gonili na vojno. Morda se danes v duši kesa; toda prepozno je.

O ledeni dobi.

"Črno morje je v starih časih stalo prav samo zase med suhimi deželami. S spodnjim (Sredozemskim) morjem ni imelo nobene dotike. Kar naenkrat so narastle njegove vode od hudih nalivov in od pritokov velikih njegovih rek. — Rastle so in rastle in preplavljale bregove. Iz z neznansko silo predrle njegove vode suho ožino Bospora in Helesponta.

To se je dogodilo nekaj časa prej nego drugi potopi, o katerih sporočajo povesti narodov.

Po Strabonovem sporočilu se je tako dogodilo tudi drugod poleg Sredozemskega morja. Ko je to morje preveč narastlo od velikih vodá, ki se stekajo vanj, je pretrgalo zemsko ožino pri Herkulovih stolpih.

Odtlej je Sredozemsko morje odprto tudi na večerni strani, in skozi ta predor se pretekajo vode med njim in med zunanjim Atlantiškim oceanom.

O razdrtiji starega sveta je prepeval tudi Argonavt Orfej. Ko se je morski bog tenmokodrasti Pozejdon sprl z očetom Kronosom, je vsekal s svojim silovitim trizobom po stari deželi Lykaoniji, da se je zdrobila na kosce — otoke.

Ko so odtekle vode raz podrtine in razvaline, je prišel zopet na dan prejšnji suhi svet, pa ne s starim, ampak s precej izpremenjenim obrazom. Polje okrog voda se je hitro in bujno obrastlo, ker je blato od povodnji pognojilo tla, kakor še dandanes reka Nil s svojo povodnijo pognojuje in oplojuje leto za letom polje egiptovske dežele. Ledeniki in snežniki so ostali pokriti s snegom in ledom, in ob koncih večjih dolin so izvirale kakor hudourniki vode izpod kupov ledu. Reke so valile velikanske valove proti morju in večkrat so poplavile nižave ob svojih bregovih.

In take groze in sile je prebil človek, ki je v zadnji ledeni dobi že živel na zemlji. To so doslej trdno dokazali geologi. Mnogovrstno orodje, izdelano iz trdega kamna in druge sledi, ki se nahajajo skupaj z ostalinami živali te dobe v zemskih skladih hin v naplavini, ne puste nobenega ugovora, da ne bi bil človek živel na zemlji v zadnji ledeni dobi. Zraven človeka pa je živela množica živali. V sedanjih zmerno toplih evropskih pokrajinah je živela zmes, kakršno bi dobil, ako be sedaj prestavil v Evropo nekaj živali iz mrzlih severnih krajev in nekaj s toplega juga. Med takimi živalmi so bivale po Evropi: Bela lisica, severni jelen, divja koza, divji kozel, divji zajec, brloški medved, brloška hijena, nosorog, mamut in dr. Izmed teh jih je nekaj izmrlo, na pr. mamut, nosorog in dr.

Po nezapadnih ravneh na Švicarskem so po prestani ledin dobi živele živali današnjih arktičnih krajev skupaj z domačimi ali planinskimi.

Pa morda kdo vpraša: Ob čem pa so živele živali, če so bila tla pokrita s snegom in z ledom? Tak vprašalec naj si ogleda današnje arktične pokrajine. Po zamrzli Grenlandiji najde živali; po Spitzbergiji najde celo ledenodobsko belo lisico, najde severnega jelena, — in še više proti severu po okolici Franc-Jožefove dežele nadlegujejo povsod beli medvedje evropske potnike. Mnogo organizmov in boljšega rastlinstva je našlo konec med ledeno dobo po tistih krajih, ki so bili zamrzli preglobokо, le po posameznih vrhovih gora in po nekaterih otokih, ki so stali nad ledom, se je ohranilo nekaj malega rastlinstva kakor sedaj na Spitzbergiji in po Grenlandiji. Ne bomo jih naštevali po imenu, le toliko naj omenimo, da so po kopnih ravneh in dolinah rastle v zadnji ledeni dobi rastline, kakršne rastejo dandanes po visokih Alpah ali po planinah ob mejah večnega snega. — Geologi nahajajo njihove ostaline z živalskimi vred okamenele po trdih zemljiskih sklalih, v kamenju in v skalah.

Geologi morda pomiljujejo nas neveščake, ker nam ne gre v glavo, kako je v tej naplavinski ali diluvijalni dobi mogel zraven velikanskega izumrlega jelena živeti sedanji severni jelen, ali na strani izumrlega mamuta sedanja bela lisica.

Umevnejše se nam zdi, ko slišimo, da so velikanske živali tropičnih krajev živele no naših deželah pred ledeno dobo v tretjetvorni dobi, ki je bila proti sedanjemu podnebju nenavadno topla. Ne da bi bile ob enem času pod istim neugodnim podnebjem živele skupaj živali iz tropičnih in ledenih krajev, temveč to radi verjamemo, da so se ostaline teh živali pomešale, preden so jih pokril plasti zemlje, v katerih so se njih ostaline ohranile do naših dni. Kaj težko si ja pa predočevati tiste podnebne razmere, po katerih je staroveški slon mamut živel toliko časa š v poznejši ledeni dobi in sicer v severnih deželah in se živel ob smrečju. Saj se pripoveduje, da so našli smrekove igle v želodcu mamuta, ki so ga v naših dneh v severni Sibiriji pri iztoku reke Lene izkopali iz arktičnega ledu. Če bi se kaj takega pripetilo v naših dneh levu, prebivalcu tropične Sahare, bi rekli, iz zverinjaka je pobegnil in na begu po nesreči zmrznil v ledenici. Kaj se je s staroveškim mamutom zgodilo, da se je ohranil s kožo in mesom do naših dni — kdo ve to! Ohranil se je pa popolnoma, meso je bilo surovo in tako presno, da so — če poročilo ne laže — psi gladno hlastnili po njem.

DROBNA STATISTIKA RUSIJE.

Francija je posodila Rusiji miljarde denarja. Da se prepriča, kako se francoski denar v Rusiji uporablja, je poslala francoska vlada znamenitega znanstvenika in glavnega urednika lista "Economiste europeen" Edmonda Theryja, da preštudira ruske gospodarske, kulturne in življenske razmere. Thery je svoje študije objavil v knjigi in poroča: V Rusiji se je pridobivanje žita v času od 1898—1912 dvignilo za34 odst., ovsa za 21 odst., ječmena za 62 odst., koruze za 45 odst. Poprečno je v tej dobi letna produkcija ruske zemlje na teh pridelkih znašala 622 miljonov meterskih centov in se pomnožila za 23 odst. Pridelek krompirja se je pomnožil za tretjino in znaša blizu 330 miljonov meterskih stotov; pridelek sladkorne pese se je pomnožil za 42 odst. in nodobno je z ostalimi kmečkimi pridelki. Izvoz ruskih kmečkih pridelkov se je pomnožil v tej dobi za 94 odst. in je zanje skupila Rusija dosti nad eno miljardo več kakor 14 let prej. Tekom zadnijh 12 let se je produkcija premoga, železa, jekla in svinca podvojila. V vseh industrijah je velikanski napredek. Za šolstvo je porabila Rusija v dobi od 1898—1902 na leto 85 miljonov; l. 1912 pa je izdala za šolstvo 312 miljonov. Ogromno ruske zemlje je še neobdelane in mnogo rudnikov nedotaknjenih. Od l. 1900—12 se je pomnožilo prebivatelstvo Francije za 2 odst., Italije za 9 odst., Anglije za 10 odst., Avstro-Ogrske za 15 odst., Nemčije za 16 odst., prebivalstvo Rusije pa za celih 26 odst. Danes šteje Rusija 175 miljonov oseb. Če se bo množila kakor doslej, bo štela l. 1924 že 216, l. 1936 že 272 in l. 1948 že 344 miljonov ljudi, t. j. nekaj miljonov več, kakor vsa ostala Evropa skupaj.

Socializem se popolnoma vjema z zakoni razvoja. Če bi jim bil nasproten, bi bil nemogoč. Ker je nujen sad razvoja, mora neizogibno priti. Tako neizogibno, kakor jutro, kadar mine noč.

PROLETAREC
LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.
IZHAJA VSAKI TOREK.
— Lastnik in izdajatelji —
Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih neredn ostí, je pošiljati predsedniku družbe
Frank Udovich, 1643 Blue Island Av., Chicago, Ill.

PROLETARIAN
Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

NAPAD NA ČASOPISJE.

V kongresu je med drugim v razpravi tudi načrt, da se poviša poštnina za časopise druzega razreda. Pristojbino enega centa hočejo zvišati na dva centa, poleg tega pa uvesti pasove, tako da bi se poštnina dražila, čim dalje se pošilja list.

S tem bi bilo silno prizadete razne revije, najbolj pa pač delavsko časopisje, ki je itak že podvrženo najtežjim izkušnjam. Veliki kapitalistični listi so večinoma lokalnega pomena. Kar se proda kakšnega newyorškega časopisa drugod po Ameriki, ne šteje skoraj nič v primeri s tem, kar se ga proda v New Yorku.

Nasprotno so delavski listi, pa naj bodo politični ali strokovni, namenjeni večinoma odjemalcem po vseh krajih dežele. Če bi se jim poštnina tako zvišala, kakor namerava predloga, bi kratkomaj v svojem mestu ne morejo imeti dosti naročnikov, v oddaljenih krajih bi pa cena postala enostavno neznosna.

Neki senator je dejal, da je v Ameriki mnogo magazinov, za katere ne bi bilo prov nič škoda, če bi prenehali. Temu pritrdimo. Ali kdo ima pravico presojati, kateri listi so koristni in kateri ne? Nihče drugi ne, kakor njihovi odjemalci. Če ima list toliko naročnikov, da z njimi normalo lahko izhaja, tedaj je njegov obstanek opravičen.

A tudi če bi se našel kakšen ključ, po katerem bi se moglo avtoritativno določiti, kateri list je dober, kateri pa ne — kar se faktično ne more — ne bi bili z visoko poštnino udarjeni najslabši listi, ampak lahko bi to najboljše najobčutneje zadelo.

Če bi kongres sprejel to določbo, bi izvršil čisto plutokratično dejanje. Pomagal bi bogatim listom, da uničijo ubožnejšo konkurenco.

Pod navidezno fiskalnim ukrepom se v resnici skriva napad na svobodo časopisja. Če nisi dovolj bogat, ne smeš pisati in izražati svojega mnenja. Ta napad je tako absurden, da si je težko misliti bolj absurdnega. Dobrota ali škodljivost kakšnega lista ni odvisna od njegovega bogastva. In časopisje se ne more smatrati za navadno kupčijo. Četudi je kapitalizem iz mnogih listov napravil navadna dobičkarska podjetja, se vendar ne more tako soditi o časopisju sploh.

V naših časih je časopisje neizogiben pripomoček javnega življenja in kulture. A če je Amerika demokratična dežela, mora urediti razmere tako, da se ta pripomoček lahko rabi v čim izdatnejši meri. Če je demokratična, mora prepustiti ljudstvu, da samo demokratična, ne sme zatirati svobode časopisja po ovinkih.

V Washington prihajajo protesti proti nameravani poštni podražitvi. To je razumljivo. Časopisje prihaja itak v vedno večje stiske. Že bogati chicaški časopisi so podvojili svojo ceno. To je zadosten dokaz, da vodi manjše časopisje obupen boj za svoj obstanek.

Bilo bi treba, da pride v Washington toliko protestov, da napravijo res vtisk.

Za vsak slučaj poravnajte takoj, da se Vam ne ustavi list!

Avstrija — problem svetovnega miru.

Po ovinkih spoznavamo, kako se v Avstriji "reformira." Omenili smo že, da ni o političnih reformah ne duha ne sluha. Edino vprašanje, katerega so se ponekod lotili, je nacionalno; to pa rešujejo, da se Bog usmili. Svojčas smo sporočali ukaz, ki ga je gospod Korl, veliki bog črnorumenih šmokovskih petolizcev v New Yorku, izdal o uvedbi nemškega državnega jezika. Avstrijakantovska sodrga seveda molči o tej lumparijі, ker bi še v njenih ljudeh zavrelo, če bi spoznali, kako izkazuje stara habsburška vlačuga praktično ljubezen Slovencem.

Kako hočejo rešiti narodno vprašanje Slovencev, smo povedali zadnjič, ko smo navedli namen, da se ustanovi "Južna Avstrija," v kateri bi bili Slovenci še bolj brezpravni kakor doslej. Enako modro mislijo ravnati na Češkem; tam nameravajo sploh vso deželo razdeliti v same okraje, ki bi se ločili v češke, nemške in mešane. Namen te lažireforme je očividen; Čehi naj se kot narod raztrgajo in njih narodno-kulturno življenje naj se čimbolj onemogoči.

Kolikor je mogoče izvedeti, se javlja med češkimi in jugoslovanskimi poslanci velika opozicija zoper te načrte, pa žugajo, da odložе svoje mandate, če bodo sprejeti.

Tako odlaganje mandatov seveda ne bo fizično bolelo vlade. Ali v sedanjih razmerah bi bil to najmočnejši izraz protesta in bilo bi le želeti, da pride do tega. Taka akcija bi morala vendar imeti nekaj vpliva na ljudstvo in veter bi kaj lahko odpihal zadnje ostanke praznoglave vlanosti do Avstrije in cesarja.

Kaj pomeni avstrijski problem za ves svet, je razvidno iz teh načrtov. Če bi imeli v bankrotni, komaj za silo zlimani državi količkaj državniške soli, bi jih bila morda sedanja vojna naučiti, da je v ureditvi notranjih razmer edina rešitev. In sicer bi morala biti to taka ureditev, ki bi bila za vse dele pravična. Narodna avtonomija na podlagi politične demokracije bi bila edina oblika, ki bi omogočila svobodno zvezo narodov ob Donavi.

Namesto tega vidimo obupne poizkuse, da se uničijo še zadnji slabotni ostanki narodnih pravic in da se pripravijo tla za silovitejšo germanizacijo.

Ne vprašujemo, kaj pomeni to za prizadete avstrijske narode. Ali vprašati moramo, kaj pomenijo ti eksperimenti za ves svet. In če ogledamo stvar nekoliko natančneje, spoznamo, da so to priprave za novo vojno.

Noben narod v Evropi ni danes tako slab in nacionalno tako indiferenten, da bi si dal meni nič tebi nič vzeti svojo narodnost. Vsi ti germanizatorični (in na drugi strani madjarizatorični) načrti morajo neizogibno poroditi najsilovitejše nacionalne boje, v katerih bodo strasti tako razpaljene, da bodo ljudje slepi za vse druge probleme.

Avstrija, kakršno nameravata oficielni Dunaj in oficielna Budimpešta, mora hočeš nočeš postati torišče obupnih nacionalnih bojev in, ker bo to še bolj kakor doslej oviralo ves njen gospodarski, kulturni in socialni napredek, postane iz nje v srednjo Evropo prenešena Turčija, predmet, ki ga bodo vsi sosedje smatrali za dober plen, vsled česar se bodo vsi pripravljali, da si odrežejo od nje svoje kose, in to pripravljanje mora absolutno dovesti do nove vojne — zaradi tega plena.

Kaj to pomeni?

Obstanek Avstrije sam na sebi je postal zapreka svetovnega miru. In komur je res na miru kaj ležeče, mora vprašati, kako se odstranijo zapreke miru.

Za trajnost miru je treba razbiti Avstrijo. Če se to ne izvrši, bo Avstrija vojaški tabor, ker ne bo mogla brez vedno pripravljene puške zatirati neizogibnih nacionalnih nemirov. Militarizem v Avstriji mora provocirati militarizem pri sosedih. In militarizem po vsej Evropi mora prejslislej izzvati novo vojno.

Če pride do tega, bo pa vojna še veliko obsežnejša in strašnejša od sedanje.

Da se to prepreči, je treba odpraviti čim več povodov vojne. Eden poglavitnih povodov je obstanek Avstrije. Uničenje Avstrije je torej vsega hrepenenja vreden cilj ne le za narode pod žezlom habsburške žlahte, ampak za ves miroljubni svet. In logično se to tudi vjema s potrebami in interesi mednarodnega socializma.

Zakaj se Avstrija ne bi smela razbiti? Kdo bo na izgubi, če se raztrga?

Habsburška familija. Avstrijske krone ne bo več tedaj. Ampak izza ruske revolucije so se človeška srca že toliko utrdila, da ne trepečejo do smrti ob misli na krone, položene v muzej. Do vraga z veličanstvi! Odvadili smo se smatrati za zaslugo, če se je kdo potrudil, da je bil rojen. Kje je tista velika razlika med kronanim in navadnim človekom, da bi se morali v prahu po trebuhu valjati pred prvim? Korlove plenice, četudi nekoliko dražje, so ravno tako izgledale kakor perilo kateregakoli otroka. Jesti in piti mora, spanja je potreben, če ga stiska v želodcu, se kremži, in če ga glava boli, ne spravi za groš pametnega iz nje. Stoletja so varali svet, da je pod krono nekaj božanskega, pa jo nosi včasi navaden tepec.

V shrambo pojdejo še nekatere druge krone; naj gre tudi Korlova tja. Zaradi ene same familije, tudi če ne bi bila tako malo vredna kakor habsburška, ne morejo svetovni problemi ostati nerešeni.

Narodi ne izgube ničesar, če dobi vsak svojo neodvisnost. Zatiranje Slovencev n. pr. ni v interesu nemškega naroda. Tistih par graščakov in uradnikov, ki igrajo velike gospode na Slovenskem, ne reprezentira nemškega naroda. Ta ne izgubi niti drobtine svojih pravic, če dobe tudi Slovenci, Čehi, Rumuni itd. enake pravice.

Lahko bi se reklo, da bi bila vendar škoda, če bi se ločili narodi, ki so toliko stoletij živeli skupaj. V tem je precejšen kos resnice. Ampak zaradi tega ni treba solza, kajti v kratkem času bi bili ti narodi tako združeni, kakor še nikdar niso bili.

Čim bi vsled pridobljene neodvisnosti izginil strah za narodni obstanek, bi se z vso močjo oglasila realna vprašanja, in gospodarsko, ki je med njimi najmočnejše, bi prignalo razmeroma majhne skupine narodov, da poiščejo večjo skupino v svobodni zvezi. Baš Donava s svojimi pritoki je mogočna gospodarska vez in tam, kjer je danes habsburška monarhija, mora zaradi potrebe vseh, nastati zveza narodov, ki bo večja od sedanje Avstro Ogrske. Taki zvezi se brez strahu lahko pripoji ves demokratični Balkan, čigar gospodarski interesi so geografično tesno spojeni s podonavskimi kraji.

Ako se podobna vprašanja enako rešijo v drugih državah, je s tem omogočena podlaga za Zedinjene države evropske in v nadaljni posledici za zvezo vseh narodov.

Seveda je razdelitev Avstrije le ena stran problema. Ustanovitev novih enot je druga stran, nič manj važna od prve. Tudi ta ureditev ni brez pomena za bodoči mir, kakor ni brez pomena za narode, ki bodo prizadeti z njo. Velika razlika je na primer med Veliko Srbijo in Jugoslavijo. Prva bi se pričela z notranjimi problemi, med katerimi bi zopet nacionalni silil na prvo mesto. Če ni meni nič na tem ležeče, ali me imenujejo Slovenca, Hrvata ali Srba, je pa množicam veliko ležeče na tem. Verjamemo, da je Jugoslovanom namenjeno, da postanejo en narod, ali ta proces doslej ni dovršen in se tudi ne more prelomiti čez koleno. Niti njegova metoda še ni definitivno določena, kajti zedinjenje Jugoslovanov se ne more izvršiti po šabloni, po kateri se je zedinil kakšen drug narod v povsem drugačnih razmerah.

Izza vpokojitve gospoda Nikolaja Romanova se mora tudi nehati vsaka špekulacija z jugoslovanskimi kronami. Jugoslovansko vprašanje se ne sme smatrati za vprašanje razširjenja kakšne kraljevske oblasti. Če Kitajci lahko izhajajo brez veličanstva, ne bodo niti Jugoslovani nesrečni brez njega. Za starega gospoda Petra Karadjordjevića se lahko toliko poskrbi, da mu ne bo treba stradati zadnje dni življenja, njegovi fantje naj pa gledajo, da bodo znali kaj koristnega delati.

Vsaka dinastija bi povzročila spore med Jugoslovani. Velik del Hrvatov in Slovencev se ne bi čutil združene, ampak anektirane. Razun tega pa ni monarhije brez monarhistične politike, in ta bi bila v Jugoslaviji enako nevarna kakor v Avstriji. Ovirala bi tudi balkansko federacijo in zvezo z drugimi obodonavskimi narodi. Ne le za socialista, ampak za vsakega demokrata sploh je nespejemljiva.

Vsi ti problemi so veliki, ampak težave niso take, da se ne bi mogle rešiti. Le političen diletantizem se jih ne sme lotevati. In neizogibno je, da se pri reševanju ne jemljejo le tesni nacionalni interesi, ampak svetovne razmere v poštev.

Prišel je čas, da se bo moral tudi socializem intenzivno baviti s temi problemi, ne le zaradi dotičnih narodov, ampak v svojem lastnem interesu. Zavedati se moramo, da so to vitalni interesi socializma. Po odstranitvi svet vznemirjajočih nacionalnih problemov pride razredni boj po vseh deželah do popolne veljave. In socialna revolucija stopi v tisti stadij, ki se konča z njeno zmago.

Ustavni odbor nemškega rajhstaga, ki je izvolil Scheidemanna za prezidenta, je sklenil nekoliko ustavnih reform, med katerimi bi bila najvažnejša ta, da ne more kajzer zanaprej avtokratično odločati o vojni in miru, ampak da bi imel tudi parlament nekaj besede pri tem. Konservativci so se temu na vso moč upirali.

Seveda je to doslej le odborov sklep; niti v razpravo parlamenta še ni prišel, in preden postane iz tega zakon, je še dolga pot do cilja, na kateri se lahko še marsikaj zgodi.

V Petrogradu je za 20. maja sklican kongres ruskih strokovnih organizacij, na katerem bo zastopana vsa dežela. Takega kongresa še nikdar ni bilo na Ruskem. Caristična vlada ga ne bi bila nikdar dovolila, tudi če ne bi bilo drugih zaprek.

Da je tak kongres mogoč sedaj, sredi vojne, je zelo značilno in zopet dokazuje, kako zelo so se motili tisti, ki so trdili, da ni ruska revolucija nič druzega kakor meščanski upor in da je le na mesto ene vlade stopila druga, ki ni nič boljša od prve.

Stvar se ne bi smela podcenjevati niti tedaj, če bi bila revolucija res le buržvaznega značaja; kajti odstranitev vladarskega absolutizma in možnost konstitucionalnega življenja pomeni samo ob sebi velik napredek in je pogoj za krepko delavsko gibanje.

Toda vsak dan prinaša nove dokaze, da ni bilo še v nobeni revoluciji, kar jih pozna zgodovina, toliko proletarskega elementa, kolikor v zadnji ruski. To ne velja le v tem zmislu, da je igralo delavstvo v vstaji sami veliko vlogo; veliko značilnejše je to, da je postalo delavstvo mogočen faktor v državi in da postaja njegov glas od dne do dne bolj odločujoč.

Strokovni kongres bo za bodoči razvoj ruskih razmer velikega pomena.

Nemški diktator za živila Adolf von Batocki hoče baje resignirati. Njegovo poročilo o zalogah živeža je bilo od članov nemškega rajhstaga ostro kritizirano in to ga je tako ujezilo, da bi najrajši vrgel vse skupaj v koš.

Mogoče je pa tudi, da bi se von Batocki rad izmebil odgovornosti tisti čas, ko bo pomanjkanje najhujše in zadovoljnost vsled tega največja.

Davki.

Vojna volja in denarja za Ameriko ni nobene izjeme od tega pravila. Moderna vojna je veliko dražja od starih bojev in Amerika bo morala posebno globoko poseči v žep, ker ni v njenem programu le skrb za lastne potrebe, ampak tudi podpora za zaveznike.

To je vse razumljivo. Vprašanje pa je, kje se dobi denar. V kongresu še razpravljajo o tem problemu, toda vidi se že, kako ga mislijo rešiti. Načrt je gotov, le definitivno sprejet še ni.

Amerika je dežela finančnih velesumov; rodila je ljudi, ki so začeli z ničem, pa so nabrali miljone, preden so zapustili ta svet. Ali v novem davčnem načrtu, s katerim misli vlada pokrivati svoje vojne potrebščine, ne najdemo nič ženialnega. Izdelan je po najstarejšem fiskalnem kopitu in če bi kongres zastopal interese ameriškega ljudstva, ne bi nikdar mogel postati zakon.

Menda še nikdar niso imeli volilci v tej deželi take prilike, da se prepričajo o velikanski napaki, ki so jo izvršili s svojimi glasovnicami, kakor sedaj. To jim pokažejo novi davki, če bo predloga tako sprejeta, kakor je bila predložena.

Po načrtu se pač poviša direktni davek na dohodke in kapitalistični profiti bodo nekoliko zadeti. Ali če se pregleda vsa predloga, bi človek dejal, da se je to zgodilo le iz sramežljivosti, ker bi bilo vendar preveč izzivalno, če se ne bi vsaj košček bremena naprtil tudi kapitalistom.

Ali kaj je to v primeri z indirektnimi davki, od katerih pričakujejo največje dohodke in ki jih bo največ nosilo delavsko ljudstvo? Ni ga skoraj predmeta, ki ostane po tem načrtu neobdačen; povrh pa še ni izključena nevarnost, da se predela načrt in sicer na slabše, kajti velekapitalisti že kažejo svoj patriotizem s tem, da se vsiljivo upirajo davku na dobičke, in pritisk na kongresnike je tako velik, da bo treba močnega protitlaka, če se hoče preprečiti pogrešanje.

V resnici ni noben davek tako opravičen, kakor davek na profite. Skoraj večina velekapitalistov je prišla tekom vojne do svojih ogromnih dobičkov kakor v loteriji. Municijskim fabrikantom ni bilo treba nič druzega, kakor sprejemati naročila. Nič ni bilo treba ponujati. Zavezniki so sami pošiljali svoje agente sem in kapitalist je lahko lepo sedel v svoji pisarni in čakal nanje. Računske in podobne posle so potem opravili njegovi uradniki, mehanično delo pa delavci. Potem je moral kapitalist zopet le spraviti dobiček in sprejemati nova naročila.

V teh profitih tiče ogromni delavski doneski. Če se nanje naloži davek, se lahko pravi, da ga neposredno plačajo po ogromni večini delavci.

Le to je: Te doneske so delavci že plačali in na noben način se jim ne vrnejo. Če jih vlada kapitalistom vzame v podobi davka, ne bodo delavci bolj oškodovani, kakor so že.

Toda kongresov načrt hoče delavstvu poleg tega naložiti še indirektne davke. Zakaj take davke vedno plačuje masa. Če bo sprejeta taksa za železniške vožnje, je ne bodo železniški magnati plačevali iz svojega žepa, ampak si jo bodo vzeli od potnikov.

Pri tem imajo indirektni davki krivičnost sami v sebi. Sto milj je sto milj za delavca kakor za Morgana. In za sto milj bo delavec iz svojega raztrganega žepa prav toliko plačal kolikor Morgan iz svoje prenapolnjene listnice.

Teh indirektnih davkov, ki jih mislijo vpeljati poleg direktnih in poleg zvišane carine, bo pa cela rajda. Naslednji pregled kaže vrsto davka in letni dohodek, ki ga pričakujejo od vsake vrste:

Pivo	$50,000.000
Žganje	83,000.000
Čist špirit	12,500.000
Vino	7,000.000
Avtomobili	75,000.000
Voznina na železnici	80,000.000
Tovorna voznina	75,000.000
Voznina v Pullmanu	7,000.000
Oljne cevi	5,000.000
Zdravila	6,5000.000
Poštnina II. razreda	20,000.000
Poštnina I. razreda	70,000.000
Gledališča	75,000.000
Razno, kolki	51,000.000
Smodke	10,000.000
Cigarete	17,000.000
Tobak na drobno	25,000.000
Tobak na debelo	7,300.000
Godbeni inštrumenti	7,000.000
Dragulji, zlatnina	10,000.000

Razun tega predlagajo sedaj še davek na čaj in kavo in nekatere druge predmete.

Zlasti obdačenje teh potrebščin je razburljivo. Časi so se v Ameriki temeljito izpremenili. Nekdaj je veljalo za ameriško navado, da se je trikrat na dan meso. Evropejec, ki je prinesel s sabo šego, da popije zjutraj šalico kave in pojé kos kruha, je bil zasmehovan in marsikdo se je odvadil tega v ameriški okolici. Spoznal je, da je dober steak pred delom prav koristen.

Polagoma se je izpremenilo in Američani so boljinbolj sprejemali evropske šege, ne ker so jim bolj ugajale, ampak ker je stanovitno naraščajoča draginja vidno zniževala vrednost njihovega denarja. In marsikod nadomešča že kava nekdanji steak. Ameriški običaj, da je gostilna ločena od saloona in razširjajoča se prohibicija sta vplivali na to, da nadomešča kava ali čaj tudi pri kosilu in večerji drugo pijačo. Ni pa treba ravno z lučjo iskati hiše, v katerih je kava sploh večerja.

V bogatih krogih sta kava in čaj zelo postranski užitki. In miljonarju se kaj malo pozna, če plača za šalico kave 15 ali pa 20 centov. V delavskih obiteljih je to hrana, in če bo pri vsakem funtu treba plačati davek, bo to občutno breme.

Po stari metodi služijo indirektni davki vedno za "zaokroženje" cen. To se pravi: Konsumentom se podražijo predmeti vedno nekoliko bolj, nego bi bilo zaradi samega davka potrebno. Namesto energičnih ukrepov proti draginji vidimo torej še pospeševanje draginje.

Če bi bili ameriški volilci lani izvolili petdeset socialistov v kongres, najbrže tudi ne bi bili mogli preprečiti vojne. Ali njihov glas bi bil mogočno svarilo, in četudi ne bi bili mogli prisiliti zbornice od tega, da bi bili sprejeti progresiven dohodninski davek v socialističnem zmislu, bi bili vendar lahko preprečili dober del bremen, ki jih mislijo sedaj navaliti na hrbet delavskega ljudstva. Kajti petdeset socialistov ne bi bilo le petdeset glasov v zbornici, ampak tudi velik vpliv na mase izven parlamenta.

Sedaj ne more priti protestni apel iz kongresa. Ali glas delavskega ljudstva bi bil vendar zelo potreben. Kdo ga pozove? Bojimo se, da bodo vsi ti davki sprejeti, preden se zgane delavstvo in tisti, ki bi bili poklicani, da mu dajo navodilo. Nekoliko glasnih, dobro utemeljenih protestov bi morda kaj zaleglo, če bi gospodje kongresniki iz njih spoznali, da kontrolira delavstvo njih dejanja. Slovenskih delavcev ni dovolj, da bi njih protest napravil vtisk; drugi so pa praktično žal prepuščeni — Gompersu.

V Washingtonu cenijo, da zadene zakon o vojaški naborih, po katerem so moški od 21. do 30. leta zavezani za vojaško službo, okroglo deset miljonov mož v Zedinjenih državah, kar je skoraj deset odstotkov vsega prebivalstva, cenjenega med 103 do 104.000.000 ljudi. Po uradni cenitvi bo imela 1. julija država New York 1,688,000, Pennsylvania 874.000, Texas 420.000 mož v naborni starosti. V osmih mestih, ki so štela leta 1910 po več kakor pol miljona prebivalcev, cenijo število nabornikov naslednje: New York 624,7000, Chicago 300.800, Philadelphia 171.800, St. Louis 84.900, Boston 77.800, Cleveland 82.600, Baltimore 57.600, Pittsburgh 67.200.

Ali ste že povedali svojim znancem, da se igra v nedeljo 27. t. m. v chicaškem predmestju Cicero Golijev "Revizor"? Ali ste jih upozorili, kakšen pomen ima ta komedija?

Pri prehladih
vdrgnite vrat in prsa, kakor tudi stopala s
Dr. Richter-jevem
PAIN-EXPELLER
Učinkuje takoj olajšljivo in prijetno.
Jedino pravi s varstveno znamko sidra.
25c. in 50c. v lekarnah in naravnost od
F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street. New York, N. Y.

Naš internacionalizem.

Vsaka stvar ima svoje meje in naposled jo ima tudi naša potrpežljivost. Že cele tedne "Radnička Straža" provocira in zabavlja; ljudje, ki stoje pod njenim vplivom, nas izključujejo iz stranke, zahtevajo razkol zveze, izločitev slovenske sekcije i. t. d. Molčali smo in prenašali vse to, misleči, da bodo polagoma tudi tam spoznali, da se morejo pojmi bistriti in velika vprašanja reševati le tam, kjer je prosta, vseobsežna diskusija, ki omogoča, da se vsaka stvar osvetli in pogleda od vseh strani.

Toda od dne do dne postaja očitneje, da noče "Radnička Straža" nobene diskusije, nobenega uvaževanja, nobene svobodne besede, ampak smatrajo se tam za nezmotljive papeže, ki dekretirajo, ekskomunicirajo in napadajo s takim impertinentnim tonom, da ga človek ne bi rad slišal niti v polemiki z načelnim, razrednim nasprotnikom, v polemiki s sodrugi pa postaja infamen.

Od nas se pa vpričo tega vendar ne more zahtevati, da naj do sodnega dne nastavljamo lice za "bratske" klofute in pravimo "hvala", kadar se nam pljune v obraz. Potrpežljuivosti smo pokazali dovlj; še več tega blaga bi se že lahko smatralo za strahopetnost. A če špeculirajo pri 'R. S.' na to, da nas bodo ustrahovali, tedaj se bodo zelo urezali. Bojujemo se za svoje prepričanje, za tisto, kar nam ukazuje naša vest v interesu proletariata in bojevali se bomo tem odločneje, čim bolj spoznavamo nevarnost, da se izigravajo interesi proletariata in socializma z radikalističnim igračkanjem.

V zadnji številki "R. S." nas napada sodrug Miroslav Friedman in noče nič več in nič manj, kakor "da se s čela Proletarca skine firma socializma."

Veliki duhoven je izrekel svoj anathema in nam se bodo seveda zašibila kolena. Friedman izdaja fermane, kaj je socialistično in kaj ni socialistično in mi si bomo začeli trkati na prsi in prositi nezmotljivost za odpuščanje! Dajte nam pepela, da si posujemo glave in da odidemo potem v puščavo delat pokoro!

Če bi sodrug Friedman vedel, kako konfuzen je njegov članek, kako brez repa in glave, tedaj ne bi bil tako prevzeten. Morda tedaj tudi ne bi bil začel svojega članka tako nepošteno, kakor ga je začel. Seveda ga tedaj sploh ne bi bil mogel napisati, kajti če ne bi bil vzel laži za podlago svojega filozofiranja, ne bi bil imel članek ne cilja ne namena.

Ali v taboru, v katerega se je postavil Friedman, očividno velja parola: Napadajte Proletarca! Napadajte ga za vsako ceno. In če nimate kaj napadati, si sami ustvarite ,kar boste mogli napadati.

Friedman začenja svoj napad s trditvijo, da trdi "Proletarec", da "internacijonalizam ne isključuje nacijonalizam, nego da se temelji na njemu."

Friedman je s tem zapisal laž; iz svoje laži pa potem izvaja napade, leteče v cilj, ki si ga je sam konstruiral.

Proletarec pravi, da mednarodnost predpostavlja narodnost. Ne verjamemo, da bi bil Friedman tako neveden in ne bi poznal razlike med narodnostjo in nacionalizmom. Kajti če je ne bi poznal ,sploh ne smel prijeti peresa, da piše o političnih rečeh. Če jo pa pozna, bi pa radi vedeli, zakaj se poslužuje takega švarekinstlerskega trika in tako šanžira pojme?

Narodnost pomeni "Nationalitaet", nacionalizem pomeni politiko, predpostavljajočo nacionalna vprašanja vsem drugim; in vsled prakse meščanskih nacionalističnih strank je pridobil pojm nacionalizma še poseben okus, tako da se pri njem takoj misli na povzdigovanje svojega naroda nad druge. Nacionalizem se približuje — ne po svojem prvotnem pomenu, ampak po tem, kar so nacionalistični političarji vlili vanj — šovinizmu.

Tako bi bili torej mi, če bi Friedman imel prav, šovinisti ali pa vsaj polovični šovinisti.

Hvala lepa.

Friedman v svojem življenju še ni imel toliko časa, da bi se bil bojeval toliko zoper šovinizem, kolikor smo že izkusili v takih bojih. Lekcij o nacionalizmu nam torej ni treba sprejemati od njega.

Mi smo trdili, da mednarodnost ne izključuje narodnosti. Bilo je treba na to upozoriti, ker se tupatam zopet kakor v meglenih utopističnih časih pojavljajo preroki fantazije, ki popolnoma napačno razlagajo mednarodnost in postavljajo breznarodnost na njeno mesto. "Če je človek postal socialist, je nehal biti naroden in je postal mednaroden" — to je medli evangelij, ki se je začel tupatam zopet širiti. In proti temu neresničnemu evangeliju je bila naperjena naša konstatacija. Če je človek postal socialist, je prav tako Slovenec, Italijan, Francoz ali Kitajec, kakor prej. In kar je narodno, ima tudi nadalje zanj svoj pomen; kar se ne vjema z njegovim socialističnim stališčem, je nacionalni šovinizem.

Mednarodnost ni in ne more biti nič drugega, kakor neka višja organizacija, ki ne uničuje narodnosti, ampak jih združuje. In podlaga takega združenja more biti le vzajemna pravičnost. In Friedman naj se le spomni na sklepe internacionalnih kongresov, ki so zahtevali za vsak narod pravico, da sam odločuje o svoji usodi, pa bo lahko razumel, da ne uči Proletarec nič novega, ampak da je njegovo mnenje priznano socialistično mnenje.

Vse kar nam pripoveduje Friedman o razrednih interesih, ki jih postavlja buržvazija nad nacionalne interese — pri čemer se neprenehoma igra z bivstveno različnima pojmoma "nacionalno" in "nacionalistično" — so tako stare začetniške reči, do jih je skoraj žalostno rabiti v taki polemiki.

Ampak radi bi vedeli, kje je Friedman pobral tole trditev: "Sad najednom dolazi Proletarec i otkriva man, da su nacijonalni interesi radnika važniji nego klasni."

Kdaj je "Proletarec" to dejal, mister Friedman? Mislite si pač, da lahko prinesete na krožniku kar hočete ljudjem, ki čitajo Vaš članek, ki pa ne čitajo Proletarca. Tako podtikanje je podlo in takih sredstev se poslužujejo revolveržurnalisti, ne pa sodrugi, katerim gre zato, da se v slučaju različnega mišljenja razjasnijo pojmi in da se pride do najboljšega spoznanja.

Friedman govori sicer nekaj o vojnem položaju in o našem stališču, meša pa besede in reči kakor repo in fižol. Iz vsega se more le ugibati; in ugane se le to, da naj bi proletariat v sedanji vojni trobil "Vse vlade so enake", in s tem naj bi bilo menda opravljeno njegovo delo.

Toda predvesm ni res, da so vse vlade enake. Take fraze so kakor pet krav za groš. Radikalno se glasi; ampak boben tudi močno doni, zato pa še davno ni najlepši instrument, le da je lože razbijati po njem, kakor igrati na gosli. Še med enim in drugim superintendentom v tovarni je razlika; med vladami jih pa kar naekrat ne bo. Med sistemom akordnega dela in dela na uro je razlika; med enim in drugim državnim sistemom je pa kajpada ni.

Gotovo, kapitalistično je eno in drugo podjetje in delavec je v vsakem izkoriščan. Cilj socializma je vzeti vsa podjetja iz kapitalističnih rok; ali dokler ni ta cilj dosežen, je drzno trditi, da je vseeno, če je v kakšni tovarni priznano organizirano delo ali ne, če se tam dela po osem ali po dvanajst ur na dan, če se dela brez priganjaštva ali pa po Taylorjevem sistemu. Le kdor misli, da ni takih zarlik, more trditi, da ni razlike med caristično avtokracijo in ustavno republiko.

Te razlike so poznali in uvaževali Marx, Engels, Bebel, Liebknecht, Kautsky, Jaures i. t. d. Toda kaj! Friedman jih ne prizna in kdor se ne ravna po Friedmanovem ukazu, se mu "mora sneti firma socializma!"

Bojujemo se, da izpulimo vsa podjetja iz rok kapitalizma. Ali medtem vendar zahtevamo minimalni zakoniti delavnik, varstvene zakone, socialno zavarovanje i. t. d.

Bojujemo se za mednarodno svetovno republiko. Ali naj, videči ,da danes še nismo tako daleč ,opustimo boj proti avtokracijam, boj za razširjenje demokracije?

O interesih proletariata se odloča včasi v tovarni, včasi v zakonodajni zbornici, včasi tudi na bojiščih in v diplomatičnih posvetovalnicah. In tam, kjer se odločuje o njegovih interesih, tam mora proletariat gledati, kako jih bo najbolje varoval.

Friedman govori neresnico, trdeč da Proletarec namenoma skriva kapitalistično imperialistične težnje posameznih vojskujočih se držav. Če čita Proletarca, bi moral vedetti, da je popisal neštete strani o tem predmetu; če ga ne čita, ne bi smel trditi, česar ne ve.

Ali za kar se gre zdaj, je to, da za proletariat ni in ne more biti vseeno, kako se konča ta vojna. Za socializem ni vseeno, ali se vrne Nikolaj Romanov na prestol, ali se Rusija razvije v radikalno demokratično republiko. Za socializem ni vseeno, ali izide iz vojne centralistična Avstrija s tako organizacijo, ki bo nadalje povzročala najbesnejše nacionalne boje, ali pa se rešijo nacionalna vprašanja tako, da ne bodo mogla več ovirati socialnega boja.

Yes, mister Friedman, če bi šlo le za interese te ali one dinastije, bi nam bilo lahko vseeno, kaj se izkuha v teh peklenskih kotlih. Ampak v resnici gre za interese socializma, ker gre za njegove pogoje.

Ko je bila v Ameriki civilna vojna, Marx napel vse svoje moči v agitaciji med angleškimi delavci, da bi podpirali severne države, kljub temu, da jim je vojna nalagala težka bremena in je hotel angleški kapitalizem izsiliti mir. V severnih državah takrat tudi ni šlo za sam idealizem; tudi takrat je bilo nekaj kapitalizma v deželi in značilno je bilo nasprotje med kapitalistično industrijalnim severom in fevdalno agrarnim jugom. Marx je menda o tem nekaj razumel, ali ne mislite, sodrug Friedman? Pa vendar ni delal za "mir za vsako ceno", ampak se mu je upiral in delal je za zmago severa, ka-pi-ta-li-stič-ne-ga severa!!!

Marx je zatajil "socialistična načela," kaj? On bi bil moral pridigati: "Vlada je vlada, proletariata se to klanje nič ne tiče, nam je vseeno, kdo da zmaga, da je le mir!"

Po Vašem mnenju je tudi Marx tedaj "propagiral buržoasko-liberalne misli".

Spomnite se malo na zgodovino, pa najdete še cel kup takih zgledov.

In v zelo podobnem položaju se nahaja danes socializem. Tu je vojna. Nismo je začeli, nismo je hoteli ,ali prišla je, tukaj je, in tisti položaj, ki ga zapusti ta vojna, bo bodoče bojišče proletariata.

Vi pravite, da nam nič ni mar, kakšno bo to bojišče. Potrudite se malo s svojo mislijo: Komu vraga naj bo to bodj mar, kakor nam? Razredni boj se vendar ne konča, kadar bo ta vojna končana. Hočemo pa razredni boj zaradi njegove končne zmage, ne pa zaradi boja samega. In če hočemo, da bo boj zmagovit, nam mora biti prav prokleto mar, v kakšnih razmerah, ob kakšnih pogojih se bo vodil .Torej nam mora biti zelo mar, kakšen bo mir; in ker je mir odvisen od vojne, nam mora logično biti mar, kakšna je vojna.

Po svojih čudnih potih prihaja Friedman do smelega zaključka, da bi "morali pokopati princip internacionalizma"', če bi sprejeli "Proletarčevo" razlaganje.

Naš agresivni kritičar se zelo trudi, da bi bil globok; baš s to frazo je pokazal največjo plitvost.

Internacionalizem, cenjeni sodrug Friedman, je doslej cilj, ne pa uresničeno dejstvo. Imamo pač posamezne internacionalne skupine: Internacionalno socialno demokracijo, internacionalen kapitalizem, internacionalno katoličanstvo. Ampakcilj je vendar splošna Internacionala, vsaj v prvi vrsti Internacionala delavstva.

Izvolite lepo ostati pri faktih; Internacionala delavstva še ne eksistira; v socialističnih strankah eksistirajo le njeni zarodki. To, kar je, se ne sme zamenjati s tem, kar hočemo.

Mi hočemo Internacionalo — v najširšem zmislu Ali treba si je predložiti vprašanje: Kako pridemo do nje? Če tudi ne edina, je vendar silno močna ovira v nerešenih narodnih vprašanjih. Že zato je to silna zapreka, ker so nacionalne krivice veliko bolj pred očmi, kakor socialne. Nacionalist, ki kaže nacionalno zatiranje, najde veliko lože pot do razumevanja mas, kakor socialist, ki tolmači socialne krivice.

Sodrug Friedman bo z lučjo zaman iskal stavek v Proletarcu, da mora biti delavec najprej Slovenec in potem šele socialist. Te reči ne leže ena za drugo, ampak ena poleg druge. Socialist, Slovenec in internacionalec sem obenem; pa ne eno za drugim. Socializem me ne ovira, da bi bil Slovenec in slovenstvo mi ne brani, da sem socialist, mednaroden socialist.

Ampak v pričo faktičnega nacionalnega zatiranja se poraja med masami mišljenje, da je eno z drugim v nasprotju. Socializem mora odstraniti zapreke svojega razvoja s poti; torej mora biti tudi rešitev nacionalnih vprašanj njegovo zanimanje.

S tem se polaga podlaga resnični Internacionali. S samim klicem "Proletarci vseh dežel, združite se," jih ne združimo. Dela je treba za to. Delo pa mora biti primerno potrebam in situacijam. Sedanjo situacijo nam kaže vojna. In z ozirom na to situacijo si moramo napraviti sklepe.

V tej situaciji seveda lahko nastanejo izpremembe. Ruska revolucija je bila taka velika izpremenba. Če bi na primer izbruhnila revolucija v Avstriji in v Nemčiji, bi zopet položaj močno izpremenilo. Socializem pa zopet ne bi smel biti slep zanjo, temveč bi jo moral takoj postaviti v svoje račune.

Sodrug Friedman je menda z nami vred prepričan, da ne bi mogla revolucija ne v Avstriji ne v Nemčiji danes takoj ustanoviti socialističnega sistema. Po njegovi teoriji nam torej ni želeti revolucije in če bi izbruhnila, bi morali biti popolnoma indiferentni napram njej. Kajti "vlada je vlada in kapitalizem je povsod enak nasprotnik delavskega razreda." Sodrug Friedman in njegovi somišljeniki so le pozabili, da ima proletariat v enem sistemu več odporne moči, v drugem pa manj, v enem ugodnejše pogoje za boj, v drugem pa neugodnejše. A dokler ne držimo zmage v roki, se moramo prav živo interesirati za to, v kakšnih razmerah in s kakšnim orožjem bomo vodili boj. Ves vpliv, kar ga imamo, pa moramo porabiti, da napravimo bojevne razmere čim ugodnejše za nas.

To je marksistično mišljenje, sodrug Friedman, in za marksizem so vsaj doslej še dejali, da je socialističen.

Po Vaših teorijah morate seveda Marxa izključiti; Engelsa tudi, z njim Lassalla in celo vrsto takih precej znanih imen, ki smo jih nekdaj smatrali za svoje učitelje. Storite tako, če so polanarhistični nauki, ki jih sedaj razširjate, res Vaše prepričanje. Tedaj nas ne bo treba izključevati; sami najdemo pot.

Ali doslej vendar še nismo izgubili upanja, da pogledate nekoliko bolj pod površje in spoznate svoje zmote.

Mirovni problemi.

Ker nismo zagovorniki miru za vsako ceno, se nam ni očitalo nič manj, kakor da smo izdali socialistična načela.

To je bilo zelo lahkomevno očitanje, ker vprašanje miru sploh ne spada med socialistična načela, temveč je zadeva taktike. Socialistično načelo je ureditev človeške družbe na popolnoma demokratični podlagi s kolektivno posestjo produktivnih, prometnih in distributivnih sredstev; in socialistična pot do tega cilja je razredni boj.

Prav nič se nam ni treba zagovarjati zaradi teh načel, ker smo jih vedno zastopali tako odločno, kakor so nam moči in razmere dopuščale. A kar se tiče miru, namreč internacionalnega miru, ob katerem minejo krvave vojne, smo vedno socialistično mislili, da bo zagotovljen šele tedaj, kadar se po vsem svetu kapitalizem umakne socializmu, ki odpravi razloge mednarodnih vojn.

Kristjan je lahko socialist; žid, budist, brezveree pa tudi. Ali kjer gre za socialistična načela, jim ne sme nihče prepostavljati katoliškim, luteranskim, mormonskim ali prostozidarskim, če hoče biti socialist. In od nobenega socialista se ne more zahtevati, da mora pripadati baš tej ali oni cerkvi.

Tako je tudi pacifist lahko socialist. Ali od socialista se ne more zahtevati, da mora biti pacifist za vsako ceno. In če pridejo pacifistični interesi s socialističnim navskriž, ne more socialist predpostavljati pacifističnih socialističnim.

Od nas se je pa vendar to zahtevalo. "Mir za vsako ceno!" Če ne godešetega — anathema sit!

Mi ne godemo tega. Mir za vsako ceno bi bil tudi separaten mir med Rusijo in Nemčijo. In tega si nikakor ne želimo.

Toda glejmo! Zoper New Yorker Volkszeitung doslej še nismo slišali očitanja, da je izdala socialistična načela. Ona velja za odločno pacifističen list. In vendar! Tudi v tem glasilu čitamo, da je nasprotno separatnemu miru med Rusijo in Nemčijo. "N. Y. V. Z." je za splošen mir brez aneksij in odškodnin.

Torej za mir s pogoji! Ne za "mir za vsako ceno!"

Zakaj ni greh, če je newyorški list na takem stališču, a zakaj je greh, če smo mi na njem?

Le če se že govori o pogojih miru, je treba nekoliko doslednosti.

"Mir brez aneksij in vojnih odškodnin" je lep izraz. Pomeni pa vendar prav malo, že zato, ker omogoča, da zasuče vsakdo njegov pomen po svoje. Ruski socialisti so v svojih izjavah stvar natančneje precizirali s tem, da zahtevajo podlago za svoboden razvoj vsakega naroda.

"Mir brez aneksij" se lahko razlaga tako, da naj bo po vojni "status quo ante". In mnogo jih je, ki si ga res tako razlagajo. Pravim pacifistom sploh ne gre za pogoje; oni hočejo le mir, tudi če osvoji kajzer vso zapadno Evropo in če pride Nikolaj Romanov jutri nazaj na ruski prestol. Socializem, demokracija in take reči so jim le "principi," načela v zraku, teorija; praksa je mir.

Če se pogleda na dno stvari, se pa spozna, da so pacifisti največji — nasprotniki miru. Seveda bodo hudi, če se jim to reče; ali res je tako, čeprav se ne zavedajo tega.

Res je tako, kajti mir za vsako ceno pusti vse pogoje novim vojnam. Mir na podlagi neizpremenjene Evrope pomeni, da naj se vrnejo tiste razmere, ki so bile pred sedanjo vojno. Če mislimo materijalistično, tedaj moramo priznati, da so tiste razmere porodile sedanjo vojno. Če se vrnejo enake razmere, je torej logično, da morajo poroditi novo vojno.

Zahtevati mir za vsako ceno se torej faktično pravi zahtevati novo vojno.

Jasno je pa, da bi bila taka nova vojna še veliko strašnejša od sedanje. Mir, ki bi bil sklenjen na podlagi "status quo ante bellum," ne bi zadovoljil nikogar. Naravna posledica bi bila, da bi se začeli vsi takoj pripravljati za izpoimtev želja, ki so ostale v tej vojni neizpolnjene. Oboroževalna tekma bi bila še bolj mrzlična, kakor zadnja desetletja. Če so morali narodi doslej mnogo žrtvovati militarizmu, bi mu morali poslej žrtvovati vse. In mir, ki bi prihranil sedaj morda miljon ljudi, bi povzročil v dogledni dobi novo vojno, ki bi jih lahko pobila deset ali dvajset miljonov.

Največja zmota je, če se misli, da bi tak mir koristil socializmu. Saj ni res, da potrebuje socializem le miru za svoj razvoj. Taka beseda je lahko izrečena, ampak utemeljiti je ni mogoče. Vprašanje za socializem je, kakšen je mir. In mir na podlagi status quo ante bi bil najneugodnejši za socializem.

Predvsem bi bil neugoden, ker bi mu nujno sledila perioda silno razgretega nacionalizma. Tekom vojne so se razvnele narodne aspiracije tudi tam, kjer so prej komaj brlele. Razočaranje, ker so ostale vse želje neizpolnjene, bi ves nacionalizem prelevilo v šovinizem. Kaj se pravi delati sredi razbeljnih šovinističnih strasti za socializem, pa lahko pove vsakdo, kdor ima kaj izkušenj na tej trnjevi poti.

Vlade, ki bi se pripravljale za novo vojno, bi seveda še pospeševale to strujo, ker bi besni šovinizem služil njihovim militarističnim in vojnim namenom.

To bi pa spremljevala politična reakcija, ki bi bila najbolj naperjena proti socializmu, in meščanske stranke bi jo podpirale tudi tedaj, če bi se vlade poslu̇ževale nasilnih sredstev, ker bi bil socializem zanje tak strah, da bi bile pripravljene žrtvovati celo kos svoje svobode, le da bi se ga rešile.

Interesi socializma zahtevajo mir, ampak zahtevajo tudi pogoje. Zato mora priti socialistična stranka na jasno, kakšne mirovne pogoje mora zahtevati v interesu socializma; in potem se mora vprašati, kako si pridobi vpliv pri sklepanju miru, kako doseže, da se bo sklepal mir pod socialističnimi pogoji, ne pa proti.

Doslej je to najvažnejše vprašanje ostalo žal zanemarjeno. In baš pacifisti so tega največ krivi.

Vojna lahko prinese socializmu velike uspehe; lahko ga pa tudi vrže daleč nazaj. To je odvisno od nekaterih reči, na katere nimamo vpliva; odvisno je pa tudi od našega dela in od naše moči.

Stoječ ob strani, in lajnajoč le pacifistično melodijo se obsodimo na absolutno brezvplivnost, in če se ne bo mir sklepal z nami, se bo sklejal zoper nas. Moment za socialistično stranko je velik; ako ga zamudi, se ji ne ponudi kmalu enaka prilika.

Na Angleškem in v Rusiji si je delavstvo priborilo gotove garancije, da se bo slišal njegov glas pri sklepanju miru. Kaj bo v Ameriki?

Doslej izgleda, da bo v imenu delavstva govoril — Samuel Gompers. Če ostane stranka v brezplodni pasivni negaciji, prepusti sama polje predsedniku A. F. of L. Tedaj pa "glas ameriškega delavstva" gotovo ne bo glas socializma.

Marsikaj se je v tem oziru zamudilo. Prepozno še ni, da se popravi. Toda če se bo še nekaj časa nadaljevalo plitvo pacifistovstvo, bo prepozno. In socialistično gibanje utrpi tedaj ogromno škodo.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Zele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Franc Kos, Conemaugh, Pa.
Mihael Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Brood St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Ameriško-ruska komjsija

Ameriška vlada je sklenila poslati posebno komisijo v Rusijo, da utrdi dobro razmerje med deželo nove svobode in med Zedinjenimi državami.

Sama na sebi zasluži ta misel vse odobravanje. Brez obzira na to, da je vojna, potrebuje nova Rusija vsakovrstne podpore, da postavi svoj razvoj na trdna tla kajti carizem je vzgajal tako korupcijo, da je bila njegova dedščina vsestranska desorganizacija. Kdor se malo poglobi v poročila provizorične vlade, dobi sliko takega kaosa, da se začudi, kako je mogla ruska armada vzdržati to, kar je vzdržala.

Nered v vojnem sistemu je bil pa tesno združen s splošnim neredom; če bi se danes sklenil mir, bi imela nova vlada vendar tisoč težav, preden bi mogla deželo tako organizirati, da bi ji bil zagotovljen uspešen razvoj.

Pomoči torej Rusija gotovo ne bo odklanjala. Vlada je že sama povedala, da ji je krvavo treba zlasti tehničnih moči ,ker ji je carizem zapustil železnice, industrijo, poljedelstvo v skrajni zanemarjenosti.

Pomagati Rusiji v tem oziru ne bi bilo le človeško dobro delo, ampak bi koristilo tudi Zedinjenim državam. Tega se gotovo vlada v Washingtonu zaveda, in mi ji ne zameravamo tega. Iskati v sedanji družbi sama nesebična dejanja je zelo naivno. Toda če mislijo Zedinjene države na trgovske in industrijske stike z Rusijo — torej tudi na dobiček — ni to nič hudega, dokler so taki stiki v obojestranskem interesu in dokler se ne ustvarjajo pogodbe, ki bi Rusijo naravnost vezale na ameriški kapital in z izključevanjem vsake zunanje konkurence povzročale nove konflikte.

Tupatam bi Zedinjene države iz svoje dolge republičanske izkušnje lahko Rusiji kaj svetovale. Izkušnja ima vedno svojo vrednost. Ali še več bi se menda Amerika lahko naučila od nove republike. Kajti naj se sodi o revoluciji, kakor se hoče, to je očitno, da bo danes malokje najti toliko svobode, kolikor v Rusiji.

Poznamo junake, ki bodo temu ugovarjali in nam zopet doktrinarno pridigali, da je vlada enaka vladi, da je ruska revolucija brez pomena in da je vseeno, če sedi Romanov na prestolu, ali pa če je Korenskij v ministrstvu. Na take modrijane se ni ozirati. Oni so enaka coklja na vozu napredka, kakor popovski dogmatičarji. Oni verujejo, da pride socializem kakor čudež, kakor sveti duh v podobi ognjenih jezikov. Socialističnemu gibanju so pa škodljivi, ker ovirajo s svojim jezikljanjem vsako delo.

Resnica je, da pomeni ruska revolucija največji preobrat od časa velike francoske revolucije, a da ima za socializem še veliko večji pomen, nego ga je imela ona. Čisto nezmiselno je klepetanje, da gre za navadno "buržvazno revolto", če se vidi, da so postali socialisti najnočnejši faktor v deželi in da se faktično nič ne more zgoditi proti njihovi volji.

Prav zaradi tega bi bila nameravana komisija koristna — za Zedinjene države.

V Rusiji vidimo na primer svobodo govora, kakršne ni v času vojne v nobeni deželi. Dasi ni nobenega dvoma več, da je ogromna večina za nadaljevanje vojne, dokler ni revolucija popolnoma varna, vendar lahko nastopajo govorniki za mir brez obzira. Petrograd izhaja brez policije. Vlada ima skupne seje z odločno socialističnim delavskim in vojaškim odborom. Na fronti imajo vojaki svojo organizacijo.

To so reči poleg mnogih drugih, ki bi lahko dale ameriški komisiji mnogo pouka. Tam bi se lahko naučila, da ni to, kar se imenuje v Ameriki demokracija, nikakršen vrhunec demokracije, in da se ne bi bilo Zedinjenim državam bati nobenega pogina, če bi v teh rečeh posnemale Rusijo.

Ko ni bilo oddaleč nobene vojne, smo opažali, kako se je v mnogih krajih s petami teptala svoboda govora, kako je policija vlačila govornike z odra kako so jih razne oblasti izganjale kar iz mest. Odkar je vojna, so strasti tako vzplamtele, da se n. pr. znanim pacifistom odrekajo dvorane. Scott Nearingu je bila odpovedana po nalogu policije. Mi se s Scott Nearingom ne strinjamo; tisti, ki so ga včasi smatrali za socialista, so se vsaj sedaj, ko je na debati z Lewisom tako temeljito pogorel, lahko prepričali, da ni nič druzega, kakor "a good man", ki pričakuje rešitev človeštva od krščanstva.

Toda mi se nismo nikdar strinjali z Bryanom in njegovo sušo; nismo se strinjali z Wilsonom, Hughesom in Rooseveltom; ali naj bi jim zato vzeli svobodo govora, če bi mi bili na krmilu?

To so reči, ki bi jih privoščili ameriški komisiji, da bi se jih naučila v Rusiji.

Zlasti pa bi bilo koristno, če bi tam spoznala politični pomen delavstva. Rusija ni v kratkih tednih izza revolucije postala socialistična država. Za to ni bil le dosedanji čas revolucije — ki še ni dovršena — prekratek, ampak to tudi zategadelj ni mogoče, ker nima Rusija še predpogojev za realiziranje popolnega socialističnega programa. Toda delavstvo ima že danes tako politično pozicijo, kakršne še nikdar ni imelo v Zedinjenih državah njegova organizacija je priznan faktor in noben vpliv na provizorično vlado ni tako močan, kakor delavski. Če ostane ameriška komisija kaj dlje v Rusiji, se bo to najbrže še bolj poznalo in naši komisarji se bodo lahko poučili o socialnih reformah, o katerih niso imeli vsaj nekateri med njimi doslej niti pojma.

Z idejo, da gre komisija tja, torej lahko popolnoma soglašamo.

Kar nas veliko manj navdušuje, je pa mož, ki ga je predsednik Wilson izbral za načelnika komisije. Elihu Root je po našem prepričanju najmanje sposoben, da zastopa ameriško demokracijo v Rusiji. Dolarska demokracija gotovo ne naleti tam na pravo razumevanje in Rootovi nazori o absolutizmu kapitala se bodo slabo vjemali z nazori, ki imajo sedaj na Ruskem prvo ceno.

Če bi bil Mr. Elihu Root nekoliko mlajši, bi bilo morda dobro, da bi šel s komisijo v Petrograd. Dokler je duh še gibčen, je mogoče, da napravi novo spoznanje vtisk nanj. Savl se je na poti v Damask izpremenil v Pavla; vpričo ruskega čudeža bi se naposled finančen oligarh lahko izpremenil v demokrata, če je za tako izpremembo sploh kaj sposobnosti v njem. Ampak če je Elihu Root, znani zastopnik Wall Streeta, kdaj imel kaj take sposobnosti, je danes ob svojih "utrjenih nazorih" gotovo nima več.

Ne pričakujemo, da postavi Wilson na čelo komisije socialista. Vlada Zedinjenih držav ni socialistična, kongres ni socialističen — vodja komisije bo torej vsekakor demokrat. Ampak četudi se z demokratično stranko sploh ne strinjamo, je vendar ne smatramo za tako ubožno, da ne bi našla v sebi moža, ki bi bil za tako misijo bolj sposoben kakor Elihu Root.

Časopisje, ki ima stike z vlado, poroča tudi, da misli predsednik imenovati kakšnega socialista v komisijo. Iz tega se vidi, da spoznava Wilson vlogo, ki jo igrajo socialisti v novi Rusiji. Če ne ocenjuje te vloge popolnoma, jo uvažuje vsaj deloma. Saj je celo Bethmann Hollweg spoznal, da se s sedanjo Rusijo ne more govoriti brez socializma.

Tudi ta namen je dober. Najbolje bi bilo seveda, če bi bil imenovan sodrug, ki pozna ruske razmere — na primer Slobodin. Koristno bi bilo to za Ameriko sploh, zakaj socialistični član ameriške komisije bi bil lahko v razpravah z Rusijo najvažnejša oseba; on bi lahko podal ruskim faktorjem najzanesljivejše podatke o Ameriki in njenih razmerah; on bi največ lahko vplival, da bi se misija izvršila v korist Amerike in Rusije obenem. Njegovo oko bi dalje videlo, kakor morda oči vseh ostalih komisarjev; gledal ne bi le na dobičkarske interese in na vprašanja današnjega dneva. Socialist v komisiji bi bil najboljša garancija za demokratično rešitev vprašanj, ki so bodo reševala in za rusko-ameriške stike, ki ne bi ustrezali le interesom obeh dežel, ampak kolikor mogoče tudi internacionalnim interesom.

Velikega pomena pa bi bila taka misija tudi za tesnejše stike med ameriško in rusko socialistično stranko. Danes lahko priznamo ruske socialiste v mnogih ozirih za učitelje. Če bi socialistični komisar gledal z odprtimi očmi, bi videl marsikaj, česar iz vseh poročil ne izvemo; za naše spoznavanje, za našo taktiko, današnjo in bodočo, bi bilo neprecenljivega pomena, če bi podal ameriški socialistični javnosti pravo sliko ruskih razmer in deleža, ki ga imajo ruski socialisti v njih. Marsikaj bi se vsled tega zjasnilo in razne megle ameriškega, v splošnem ne posebno globokega socializma, bi se razpršile.

Vojna in ruska revolucija pomikata socializem po vsem svetu tako naprej, kakor parna sila. Velike naloge se mu približujejo. Tesnejši stiki ruskega in ameriškega socializma bi mogočno povečali sposobnost za te naloge.

Nemški časopisi, ki niso prijazni Bethmann Hollwega, zagotavljajo, d se je kancelar pred kratkim odpeljal na fronto, hoteč podati kajzerju svojo demisijo. Baje se Hindenburg na vso moč upira vsaki ustavni reformi in je celo zahteval, naj se zaključi basedanje rajhstaga. Ta nasprotja so baje razlog Bethmannove demisije.

Nemški socialisti so v ustavnem odboru rajhstaga zahtevali, da mora biti kancelar odgovoren parlamentu in da mora odstopiti, če zahteva to rajhstag. Večina je glasovala proti tej zahtevi. Žalostni parlamentarci, ki sami podpirajo reakcijo!

"Lokal Anzeiger" v Berlinu naznanja, da nameravajo nemške oblasti energično nastopiti proti vsem, ki agitirajo za stavko, v prvi vrsti proti poslancem socialistične manjšine. Neki znani radikalni socialist, čigar ime se ne navaja ,je bil zaradi poziva na stavko 1. maja aretiran in obtožen zaradi veleizdajstva.

RAZLAŠČENI IN RAZLASTITELJI.

Čudno logiko rabijo naši nasprotniki, kadar se jim zdi potrebno napasti programatične zahteve socialistične stranke in pobijati socializem vobče. Tako je nedavno tega neki katoliški list pisal, da sprememba privatne lastnine proizvajalnih in distributivnih sredstev v kolektivistično, oziroma razlaščenje kapitalistov kakor zahtevajo socialisti, pomeni "tatvino." In socialisti da vsled tega "priporočajo tatvino."

Kako modro! Za ljudi, kateri imajo 365 dni v letu možgane na počitnicah, in kateri obenem mrzijo socialiste, a ne vedo zakaj, je taka trditev mastna klobasa. češ: Aha, zdaj vas pa imamo! Vi socialisti bi radi oropali kapitaliste njih lastnine! Vi zastopate tatvino!

Vredno je spregovoriti o tem par besed. Kaj so proizvajalna in distributivna sredstva? Zemlja, rudniki, premogokopi, tovarne, stroji, orodje itd, so proizvajalna sredstva; železnice, parobrodi itd. so pa distributivna sredstva. Denar samoobsebi ni kapital; denar le predstavlja faktični kapital, bodisi surovi materijal: zemljo, rudo, les itd., ali pa izgotovljeno, rabno blago, dobrine.

Kako je pa kapitalist prišel do kapitala? Na kakšen način si je kapitalist prisvojil proizvajalna sredstva? Kdor študira zgodovino kapitalizma in pa razvoj modernega industrializma, lahko odgovori na to vprašanje. Gospodujoči sloji so jemali drug drugemu in po staro in srednjeveških nazorih je bilo to popolnoma pravično, po človeškem in "modernem" pravu tudi. Zgodovina kapitalizma je zgodovina nasilnega razlaščenja drugih, pa naj to zgodovinarji olepšajo, kolikor hočejo.

Pojdimo dalje. Kapitalist danes poseduje rudnik. On ali bivši lastnik je našel rudo; ogradil je dotično parcelo daleč na široko, kolikor se mu je zahotelo in rekel: To je moje. Seveda, po starem pravu je to pravično! Toda ruda sama na sebi je mrtev kapital in brez vsake koristi, dokler leži v zemlji nedotaknjeno. Kapitalist, oziroma lastnik rude bi gladu umrl poleg vseh miljonov vrednosti svoje lastnine, ako bi ne bilo neposestnikov — proletarcev — delavcev, ki so voljni dvigati rudo na površje. Ruda zadobi svojo vrednost šele tedaj, ko je izkopana in spravljena na površje. Z drugimi besedami: delavec in samo delavec šele pretvori rudo v faktični kapital in ji da pravo vrednost. Kapitalist najame delavce, da zanj kopljejo rudo, zgradi topilnice, kjer zopet delavce spremeni rudo v kovino; zgradi tvornice, kjer zopet delavec izdeluje iz kovine razne porabne predmete; gradi železnico, katera prevaža rudo in izgotovljen produkt na prej. Kapitalist res založi denar. Toda denar predstavlja kapital, katerega je delavec vzel in zemlje. Ruda sama na sebi, kakor smo rekli, ni vredna nič, dokler leži v zemlji. Naj kapitalist poseduje rudnine celega sveta, revež je, če se rudnin nihče ne dotakne. Delavec šele, delovna sila je edini faktor, kateri stvarja rabni kapital in vse bogastvo. Kaj pa znanjo delavci od tega? Le majčken, majčken del tistega, kar ustvarjajo. Za vporabo svoje magične delovne, bogastvo tvorne sile, brez katere je ves kapital mrtva stvar, obdržijo le majnno drobtino, recimo dve desetini svojega produkta v obliki plače ali mezde. Ostalih osem desetin dobi kapitalist, ne da bi za las vrednosti kaj produciral. Kapitalist vzame delavcu osem desetin vsega produkta le zato, pravi, ker je proizvajalno sredstvo; rudnik, tovarna, mašina itd. njegova in samo njegova lastnina.

Tako torej vidimo, da se pod privilegijem privatne lastnine proizvajalnih sredstev izvršuje največje sistematično razlaščenje, kar jih more človek misliti. Današnji mezdni sistem proizvajanja ni nič druzega, kakor nepretrgano razlaščenje, katerega izvršuje kapitalist nad delavcem. Seveda, kapitalistična pamet, ki se še vedno drži starega, barbarskega nazora, ne more tega zapopasti. Ta nazor je star, kolikor je stara privatna lastnina, le forme so spremenjene. Tako na primer je lastnik v starih časih — in še pred 50 leti v Ameriki — kupil delavca z vsem njegovim telesom; delavec (suženj) je bil njegova lastnina ravno tako kakor konj ali klobuk; hranil ga je in oblačil, a če se mu je poljubilo, ga je tudi ubil. Danes kapitalist ne more več kupiti delavca telesno, pač pa kupi njegovo delovno silo. Ker sta pa delavec in njegova delovna sila neločljiva, tedaj kapitalist z delovno silo kupi tudi delavca, dasiravno se mnogi delavec tega ne zaveda. Kaj je torej razlike? In kakor je bila svoječasno telesna sužnost nekaj kar mora biti, tako se smatra danes mezdna sužnjost nekaj takega, kar mora biti in ostati na vse večne čase. To je tisti barbarski nazor, kateri še vedno "pama" delavce, da si drugače ne morejo predstavljati sistema, — da mislijo, da tako mora biti — da smatrajo kapitaliste za svoje dobrotnike, ki jim dajejo zaslužek in da bi brez njih ne mogli živeti. Po tem nazoru je eden človek več kot drugi; eden sme celo življenje prenarediti v brezdelju, a drugi mora zanj delati — in vse to vsled privilegija privatne lastnine proizvajalnih sredstev, ki mora biti sveta in nedotaknjena.

Ponavljamo še enkrat in na kratko:

Privatna lastnina vseh proizvajalnih in distributivnih sredstev temelji na krivici, na razlaščenju. Pridobljena je nasilnim potom. Po naravnem pravu, ki je temelj modernega človekoljubnega nazora, nima noben človek pravice nad življenjem drugega človeka. Moderni industrializem, ki je vedno večji in popolnejši faktor v proizvajanju potrebščin, je priklenil delavca na mašino, tako da je današnji delavec del živ privesek mašine. Ker pa kapitalist poseduje mašino in ostala proizvajalna sredstva, poseduje konsenkventno tudi delavca. S tem, da je delavec mezdni suženj, je obenem tudi njegovo življenje popolnoma odvisno od kapitalista. Kapital sam na sebi je mrtev, dokler ga delavec ne preobrazi v raben produkt; vsled tega je delavec edin stvarnik vsega bogastva in pospeševatelj kulture. Po vsej pravici torej vse bogastvo, ves kapital, naturni in producirani spada tistim, ki ga preobrazujejo in ustvarjajo. Dokler pa delavec tega nima, je razlaščen za plod svoje delovne sile.

Ali se torej sme razlaščenje kapitalistov smatrati za tatvino? Ako ti nekdo vzame suknjo in ti skočiš za njim, in mu jo vzameš nazaj — kdo je tat, ti ali on? Ravno na ta način se produktivnemu ljudstvu odvzame njegove pravice, ali je potem to tatvina, če delavstvo zahteva nazaj, kar je bilo njemu vzeto? S preobratom privatne lastnine v kolektivistično bo še le poravnana tisočletna krivica, ki se je zgodila produktivnim slojem; ljudstvo bo dobilo nazaj kar mu gre po naravnem pravu. Proizvajalna sredstva — zemlja, rudniki, premogokopi, tovarne, mašine itd. — bodo skupna last vseh ljudi. Bodoči človek ne bo rekel: To je moje — temveč: To je naše, nas vseh. S kolektivistično lastnino, ki pomeni socializacijo lastnine, in socialistični način proizvajanja, nastopi šele pravo blagostanje človeštva.

V interesu vsakega delavca torej je, da deluje za zarlastitev kapitalistov. Z drugimi besedami: boriti se mora v socialističnih vrstah.

Stranka

Seja eksekutive J. S. Z. dne 31. marca 1917.

Navzoči so Dubravac, Žikić, Godina, Šavs, Kokotovich, Pojić, Petrich, Žikić i Dimich.

Predseduje Dubravac, zapisnik vodi Godina.

Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Prečita in na znanje se vzameta dopisa klubov št. 165 in 170. Prvo poročilo se nanaša na izključitev dveh članov, drugo na prenehanje poslovanja s klubom.

Prečita in na znanje se vzame list kluba št. 53, v katerem naznanjajo, da sodr. Todorovich še ni poravnal kluba št. 53 svoj dolg. Gl. odbor naroča gl. tajniku, naj spomni sodr. Todorovicha na omenjeni dolg.

Na znanje se vzame, da so dospele partiture za tamburanje, ki jih poklanja Zvezi sodr. Eliaš. Zaključi se,da se partiture izroče hrvatsko-srpskemu upr. odboru za prepis, nakar se komadi oddajo tajništvu J. S. Z. v varstvo, katero potem oglasi prodajo v naših glasilih.

Tajnik Petrich poroča, da je bilo v meseecu marcu razpečanih 1991 redalih, 47 izjemnih in 98 dualnih znamk. To se vzame na znanje. Dalje poroča, da so se ustanovili novi klubi v Edison, Kans., W. Allis, Wis., in Cle-Elum, Wash . Dalje pravi, da je tajnik skupne stranke vprašal za par sto dolarjev posojila za pokritje stroškov st. louiške konvencije. Zaključi se, da gl. tajnik lahko posodi skupni stranki do $300.00.

Dalje vprašuje gl. tajnik, dali misli gl. odbor poslati na st. louiško konvencijo delegata. Po daljši debati se zaključi, da gre Zvezo zastopat na konvencijo gl. tajnik. Na priporočilo tajnika naj se za vsak slučaj pripravijo izjave glede stališča na vojno — in ker sta v naši Zvezi dva mnenja, naj pripravi vsak upr. odbor v sporazumu uredništev glasil vsak svojo izjavo, katero vzame tajnik s seboj na konvencijo. Končno se zaključi, da se to v tem smislu izvrši. Dalje se sklene, da se da iz zvezne blagajne delegatu $2.00 dnevno za pokritje njegovih stroškov.

Sodr. Cvetkov priporoča, da se izpusti iz Rad. Straže priobčevanje mesečnih računov o razpečanih znamkah. Pravi, da jemljejo prostor. Gl. tajnik vstraja, da so ti računi dobra kontrola nad tajništvom in služijo tudi za pregled aktivnosti klubov. Mnenja je, naj se računi objavljajo tudi v bodoče. Istotako meni, naj se objavlja vsaj vsaka dva meseca enkrat imenik klubov in naslovi tajnikov. O tem govore za in proti Šavs, Godina, Suša in Kokotovich. Končno se stvar prepusti do prihodnje seje upravnim odborom, in če se upravni odbori izjavijo, da se mesečni računi ne objavljajo več v glasilih, ima gl. tajnik pošiljati te račune vsak mesec tajnikom klubov.

Končno se prečita dopis kluba št. 3, v katerem se pritožujejo, da je v imeniku še vedno naslov starega tajnika, ned tem ko je novi že davno nastopil. Tajnik Petrič pojasnjuje, da je to vsled tega, ker urednik "Radničke Straže" zavlačuje objavljenje imenika.

Filip Godina, zapisnikar.

NAZNANILO.

Chicago, Ill.

V soboto 19. maja bo v prostorih "Radničke Straže", 1944 S. Racine Ave. skupna konferenca chicaških klubov 1, 6, 20 in 60.

Na dnevnem redu je poročilo o konveniciji Socialistične stranke v St. Louisu in druge važne reči.

Člani omenjenih organizacij se vabio,j da se udeleže konference, ki se prične ob 8. zvečer.

Jos. Horwath,
tajnik.

OPOZIV.

Zadnji trenotek dobivamo od sodruga Jos Horwatha tajnika chicaškega konferenčnega odbora, obvestilo, da ni za soboto sklicana konferenca potrebna. Ne vemo, če je to sklep odbora, ali če je to le njegovo mnenje; tudi nimamo sedaj časa, da bi preiskavali. Dajemo torej članom na znanje, da želi sodrug Horwath opoziv konference.

ČLANOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Izjave večine in manjšine o vojni in militarizmu, kakor tudi vse izpremembe pravil in nova platforma, sprejeta na St. Louiški konveniciji socialistične stranke, gre v kratkem na splošno glasovanje in stopi v veljavo, ko bo o predlogah odglasovano. Dotlej so v veljavi vse stare izjave in pravila.

Toliko na znanje, da ne bo zmešnjave.

Tajništvo J. S. Z.

Virginia & Rainy Lake Co. je vsem svojim delavcem povišala plačo za 25c na dan pri desetурnem delu. Do sedaj so dobili na dan $2.50, od sedaj pa $2.75. Vseh delavcev je okoli 1200.

VABILO.

Chicago, Ill.

Jugoslovanski socialistični klub priredi v nedeljo, 27. maja

veliko gledališko predstavo

v dvorani Sokol Karel Jonaš, št. 5510—14 West 25. Street v

Cicero, Ill.

Uprizori se

REVIZOR.

Komedija v petih dejanjih. Rusko spisal Nikolaj Vas. Gogolj.

Vrši se v provincialnem mestu v notranji Rusiji začetkom 19. stoletja. Drugo dejanje je v hotelu, vsa druga v stanovanju mestnega glavarja.

Predstava se začne ob ½3 popoldne.

Cene sedežev: 1. prostor 50c, 2. prostor 35c, 3. prostor 25c.

Po predstavi ples in prosta zabava.

Blagajna se odpre ob ½2 popoldne.

Najboljša zveza je z Ogden karo, ki vozi naravnost v Cicero. satire in zdravega humorja ter obljubuje vsem posetnikom krasno razvedrilo. Cicero je predmestje Chicage in vožnja ne vzame več časa, kakor če se pelje človek iz enega kraja mesta v drugi. Dvorana je velika, visoka, zelo okusna, tako da se bodo gostje ugodno počutili v njej. Gostilniški prostori s pivotočem in vinotočem so pod dvorano; po predstavi se bo pa streglo tudi v dvorani. Poskrbljeno je za dobro godbo in sploh za vse, kar je potrebno, da bodo gosti zadoovljni.

Skušnja za igro se pridno vrše in pričakovati je, da bo imela predstava izvrsten uspeh. Pomagalo bo tudi to, da je oder dober in ima lepe scenerije. Klub torej opravičeno pričakuje, da doseže njegov in igralcev trud nagrado v obilnem posetu in s tem vzpodbuja za nadaljne podobne prireditve.

V nedeljo, 27. maja torej vsi v Cicero! Jugosl. soc. klub št. 1.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA

Vsled pomanjkanja časa, nismo uknjižili v "Imenik" nove naročnike, kateri so bili poslani tekom zadnjih par dni. Kakor hitro dobimo list iz stroja, bodemo tem naročnikom list poslali v zavitkih, da bode vsakdo dobil, kar je njegovega.

Naznanjamo, da nam je ostalo nekaj iztisov "Majniške Revije". Kdor jo hoče imeti, naj pošlje 10c nakar jo dobi poštnine prosto. — V zalogi je še tudi 10 "Kaledarjev," letnik 1917. Stane 50c. in se lahko pošlje v poštnih znamkah.

POZIV.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št. 27 poziva vse svoje člane, da se udeleže skupne seje s hrvatskim klubom, ki bo dne 20. maja (v nedeljo) ob 2 popoldne. Na tej seji se bo razpravljalo o vprašanju socialističnega doma. Obenem poziva klub tudi tiste sodruge, ki so obljubili, da bodo v ta namen po svojih močeh kaj darovali, naj izpolnijo svojo obljubo.

Sodrugi! anjka nam še par sto dolarjev, pa bi lahko začeli z delom in bi potem kmalu imeli svoje prostore. Kolike vrednosti bi to bilo za naše gibanje, ni treba na široko razlagati. Vsak zavedni sodrug ve, da je prosto shajališče ena prvih potreb, če hočemo imeti uspešno gibanje in ga ne le razširjati, ampak tudi poglabljati. Pod svojo streho bomo sami svoji gospodarji in nihče nam ne bo mogel odrekati prostorov. Dokler smo le gostaši, se nam pa to vsak čas lahko zgodi.

Če izkaže vsak sodrug nekoliko požrtovalnosti, lahko kmalu dosežemo namen, in izpolnitev našega stremljenja bo lahko v ponos vsem jugoslovanskim socialistom v Clevelandu. Na delo torej, sodrugi naša skupnanštev.ioš zžêûû drugi, da se čimprej uresniči naša skupna želja in da pridemo v svoj lasten dom.

Predvsem pa vsi na sejo dne 20. maja!

Joseph Skuk,
zapisnikar odbora za dom.

ČLANOM SOC. KLUBA ŠT. 27.

Cleveland, O.

Seje slov. soc. kluba št. 27. se vrše v poletni dobi, t. j. v maju, juniju, juliju, avgustu, septembru in oktobru, vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu **ob 9. dopoldne,** namesto ob 2. popoldne, kakor je v navadi v zimski dobi.

Prihodnja seja se torej vrši v nedeljo, dne 13. maja ob 9. dopoldne. Vsi člani se vabijo, da se je polnoštevilno udeleže.

Vsi dopisi in pošiljatve, namenjene slov. soc. klubu št. 27., naj se odslej naprej pošiljajo novoizvoljenemu tajniku, Vincent Yurman, 1081 Addison Rd. M. P.

LISTU V PODPORO.

Matt Tušek, Piney Fork, O. 50c. — Mary Udovich, Chicago, Ill. $1.30, in odbito že pri oglasih. — Joe Šega, Milwaukee, Wis., $1.00. — John Kogel, Camas, Wash., 50 c. — Nabrano na delavskem shodu v Yukon, Pa. dne prvega maja in poslano po Fr. Kovach $4.10. — Martin Penich, Little Falls, N. Y. 50c. —

Vsega.	$6.60
Zadnji izkaz . . .	96.78
Skupaj	$103.38

Predsednik Wilson je ostal pri tem, da bo Elihu Root načelnik komisije, ki pojde v Rusije. Obžalovanja vredno je, da predsednik pri tako važni stvari ne vpošteva tako resnih ugovorov proti imenovanju moža, čigar nekdanje nastopanje proti ruskim političnim izseljencem je v Petrogradu dobro znano. Za Roota je pa značilno, da se sam ne odreče, ko vidi ne le, da je mišljenje proti njemu, ampak da njegov prihod v Petrograd res lahko slabo vpliva.

Za člana komisije, ki gre iz Amerike v Rusijo, je imenovan tudi sodrug Russell. Njegovo imenovanje bo vsaj nekoliko odtehtalo nesrečno načelništvo te komisije.

Balancirano življenje.

Kedar ste dobre volje in se počutite izvrstno za vsako delo, je to znamenje da balancirano živite. Če se pa tako ne počutite, če nimate tiste živahnosti, nimate tudi one resistenčne moči, ki bi vas varovala pred raznimi napadi od trani bolezni. Vzemite Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, da si ojačite črevа, živce in ves sistem. Isto stimulira prebavni organizem do normalne aktivnosti. Boljšega zdravila ne morete dobiti zoper slabo prebavo, glavobol, zapeko, nervoznost, vse želodčne neprilike, splošno slabost itd. Cena $1.00. V lekarnah. — Trinerjev Liniment vam prinese na dom zanesljivo zdravilo za revmatizem, nevralgijo ali ponesrečenja kakor tudi navadno okrepčilo za utrujene mišice ali noge. Cena 25 in 50c, v leakrnah, po pošti 35 in 60c. Jos. Triner, 1333 — 1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

(Advertisement)

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Dimiter Ekonomoff, Filip Godina, Jos. Horvat, Nick Hinich, Jim Kaučich, Milan Kirin, Frank Mavrich, Frank Saus, Blaž Žikich.

Frank Petrich, gl. tajnik, 803 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill.
Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer

NADZORNI ODBOR:

M. Dimich, J. Jurenich, N. Ribarich, L. Truger, M. Sekulich.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zaje predsednik, Alex Dubravac blagajnik, Pet. Kokotovich tajnik,

ODBOR RAZSODIŠČA.

V. Gjokovich, Jos. Krpan, Jos. Lang, J. Mokrovich, F. S. Tauchar. — Tajnik tega odbora je J. Mokrovich, N. S. Pittsburgh, Pa.

Klubi, ki žele governike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS: —
83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Grilc, box 37, Jenny Lind, Ark. Seje se vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Jenny Lind, Ark.
107. Hutington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167.
140. Harford, Ark. — Tajnik John Spendal, Bx 22

COLORADO: —
132. Pueblo, Colo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS: —
1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Truger, 2759 So. Avers Ave.
4. La Salle, Ill.—Jugoslovanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Sterling Street.
6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Združenje, tajnik Valent. Suša, 1944 So. Racine Avenue.
20. Chicago, Ill.—Jugoslavensko soc. združenje, tajnik I. Pojich, 2306 Clybourn Avenue.
45. Wankegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik P. Peklaj, 620 Marion St.
46. Panama, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Ilerčić, box 831.
50. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Reven, box 173. Seje so vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall.
56. E. St. Louis, Ill. — Jugosl. soc. združ., tajnik F. Franich, 1710 Gross St.
60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično združenje, tajnik Frank Mavrich, 4156 Calumet ave.
67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bezjak, 1920 So. 14. St.
92. Ziegler, Ill. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Geo. Karlovich, box 6.
109. Granite City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishich, b. 665, Madison, Ill.
110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausec, 313 Phillips St, organizator Bartol Jakuš.
128. Nokomis, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Mekinda. Seje se vsako drugo nedeljo v mesecu.
160. Dorrisville, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Fred. Zelenc, Box 168.
168. Staunton, Ill. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Jos. Delich, P. O.
177. Lincoln, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik G. Jurjevich, box 133.

INDIANA: —
25. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Mravlje, 746 Holmes ave.
41. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mušar, L. Bx 449; organizator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v mesecu ob 7. uri zvečer.
53. Gary, Ind — Jugosl. soc. združenje, tajnik Jos. Yukl, 1995 Washington St.
165. Whiting, Ind.—Jugosl. soc. združ., tajnik Frank Jančich, 401 — 121. St.

KANSAS: —
30. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krulc, R. R. 2, box 38
31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Kosich, Box 32. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6.
34. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotar, box 96.
80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karlinger, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans.
81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Valent. Wirtich, R. 3, box 261, Creek, Mont.
91. Stone City, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 114.
133. Dunklirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Goršek, box 195, Radley, Kansas.
150. Ringo, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Lekshe, Box 407.
157. Gross, Kansas.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Jane, Box 118, Croweburg.
173. Mulberry, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kogovšek, R. R. 2, š. 361.
179. Edison, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rud. Kraine, R. 4, Box 230, Girard, Kans.

MICHIGAN: —
61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. združ., tajnik Milan Kokanovich, 387 Ferry av.
114. Detroit, iMch.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ivan Potočnik, 340 Ferry Ave. E.

MINNESOTA: —
22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. klub, taj. M. E. Sostarich, Box 259.

MISSOURI: —
14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. združ., tajnik M. Vojnovich, 1205 Geyer ave.

MONTANA: —
134. Klein, Mont. — M. Meznarich, box 127.
73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Urleb, Bx 734
96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Klopčič, box 181, Bear Columbus, Kansas.

OREGON:
40. Portland. Oreg.—Jugosl. soc. združ., tajnik L. Istvanovich, 621 Bidwell Ave.

OHIO: —
2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Zlembergar, L. Box 12. — Redne mesečne seje so vsako 3. nedeljo popol. pri sodr. N. Zlembergerju.
18. E. Youngstown, O.—Jugosl. soc. združenje, taj. Mart. Kovach, 652½ N. Ardale St.
26. Neffs, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Deranč, box 26.
27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Math Petrovčich, 1096 E. 67 St., Ant. Robič, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.
38. E. Palestine, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich.
49. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Oblack, 15907 Waterloo Rd.
62 Youngstown, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Slabe, b. 357, Struthers, O.
71. Cleveland, O.—Jugosl. soc. združenje, tajnik Jos. Ellech, 1107 Addison Rd.
76. Euclid, Ohio — Jugosl. soc. klub, tajnik John Ulaga, Cul Rd.
86. Akron, O. — Jugosl. soc. združ., tajnik Z. Mišič, 27 Cross St.
89. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Ivosevich, 1673 E. 29. St.
95. Piney Fork, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Math Tušek, L. Box 12.
123. Maynard, O.—Jugosl. soč. klub, tajnik Paul Bobich, box 271.
113. Bridgeport, O. — Jugosl. soc. klub.
141. Steubenville, O.—Jugosl. soc. združenje, tajnik Helen Radovich, 222 So. 5th St.
147. Barberton, O.—Jugosl. soc. združenje, taj. Stevo Zinich, Box 384.
159. Bellaire, O.—Jugosl. soc. združ., tajnik Jos. Vukelich, box 51, Bellaire, O.
161. Yorkville, O. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Stojan Raguž, Box 58.

PENNSYLVANIA: —
3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, taj. Alex Madjarich, 603 Chestnut St.
5. Conemaugh, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Farnk Podboj, box 862, So. Fork, Pa.
maugh, Pa.
10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Matičič, box 497.
12. E. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. združ., tajnik Z. Bajakich, box 324. John Gračanin, organizater.
13. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Lorenc Kaučič, box 478, Morgan, Pa.
16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udr., taj. John Apfelthaler, Box 128 Elizabeth, Pa.
19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. združ., tajnik John Jordan, 1120 Greenfield.
32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 2, b. 50.
57. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. združenje, tajnik M. Ribich, 2620 Sarah St.
59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik John Chogich, box 175.
63. Herminie, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Ant. Kodrich, R. F. D. 3, Box 106, Irwin, Pa.
65. Johnstown, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Likar, 701 Chestnut st.
69. Herminie, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Rud. Ograjenšek, Bx 272.
70. Large, Pa. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Mato Mestrovich, box 75.
74. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklaučič, L. Box 3.
77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. združenje, tajnik Jak. Markovich, 339 Phenix St.
78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. združenje, tajnik John Grguraš, b. 51. vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne u prostorih Soc. Ed. Bureau. Organizator John Baraga. Seje se vsake zadnje nedelje v mesecu.
90. Primrose, Pa. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Nik. Vilenica, Bx 753.
99. McKeesport, Pa.—Jugosl. soc. združenje, taj. Anton Tomac, 412 Archer Ave.
100. Ellsworth, Pa. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Paul Kuffner, box 684.
104. Woodlawn, Pa. — Jugosl. soc. združenje, tajnik Eli Grba, box 27. Aliquippa, Pa.
118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canonsburg, Pa.
127. Dunlo, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Kaučič, box 73.
131. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Alich, 4903 Kincaid St.
144. Fitz Henry, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Boltich.
155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.
162. Brownsville, Pa.—Jugosl. soc. združenje, tajnik John Bartolich, box 159. West Brownsville, Wash. Co.
167. South View, Pa.—Jugosl. soc. klub, taj. Tony Zalar, b. 55, South View, Pa.
171. Yukon, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Kovach, box 513, Wyana, Pa.
174. Pitco, Pa.—Jugosl. soc. klub, Drag. Filipovich, box 24.
175. Moon Run, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Snoj, box 286.
176. Wick Haven, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kralj, box 68.
178. Whitney, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Arh, box 162.
182. Meadow Lands, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koren, Box 261.
183. Atlasburg, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Klenovšek, Box 169.
184. Lawrence, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Gorsich, Box 151.

W. Va.: —
186. Milburn, W. Va.—Jugosl. soc. klub, tajnik Tony Semec, P. O.

WASHINGTON: —
28. Roslyn Wash. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Pajnich, Box 812.
181. Cle-Elum, Wash. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Lucich, box 638.

WISCONSIN: —
9. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. združ., tajnik Jos. Uldrian, 418 — 19. St.
11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. združenje, tajnik M. Ebenche, 121 Milw. Ave. Organizator Paul Jurca. — Seje vsako zadnjo nedeljo v mesecu v Socialist gl. stanu.
35. W. Alis, Wis.—Jugosl. združ., tajnik J. Hering, 497 — 55. Ave.
122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. združenje, taj. John Dobrinich, 835 River View.
137. Kenosha, Wis. — Tajnik Pavel Jurca, 460 Grand Ave.
180. W. Allis, Wis. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Demšar, 428—54. ave.

WYOMING: —
8. Cumberland, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Šifrar, Box 64.
44. Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, box 341. Andrej Kržišnik, box 103, organizator. Seje se vsake druge nedelje v mesecu popoldne ob 3. uri v Hali K. Peruška.
108. Cambria, Wyo. — Jugosl. soc. združenje, tajnik John Pesich, L. Box 152.
136. Rock Springs, Wyo.— Jugosl. soc. klub, taj. Frank Tauchar, 674 Absay av.
172. Sublet, Wyo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Karl Kramar, box 116.

KONFERENČNI ODBORI.

St. 1. **Zapadna Pennsylvania.** Tajnik E. M. Kolibaš, 1127 Progres St., N. S. Pittsburgh, Pa.
St. 2. **Ohio.** Tajnik Sp. Markovich, 356 Emerson Pl., Youngstown, O.
St. 3. **Chicago.** Tajnik Jos. Horvat, 1944 So. Racine Ave.
St. 4. **Wisconsin.** Tajnik Jos. Stepich, 621 National Ave., Milwaukee, Wis.
St. 5. **Missouri in južni Ill.** Tajnik Jos. Mostar, box 351.
St. 6. **Kansas.** Tajnik John Goršek, Box 195 Radley, Kans.
St. 7. **Ohio.** Tajnik Tony Skoda, R. 2, Box 161, Bellaire, O.

Vse pritožbe tičoče se J. S. Z., je nasloviti na sodr. Mauricha, člana nadzornega odbora, 1944 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

Splošna slabost

okamenela jetra, neprebavnost, zoprtje in zapeke napravijo bolnika jako slabotnega. Da popravite te nerednosti, preprečite njih nastoj in da ojačite ves vaš sistem, rabite

Severa's Balsam of Life

(SEVEROV ŽIVLJENSKI BALZAM)

IZVRSTNA TONIKA.

Cena 75 centov.

Oni, ki dvomijo, naj blagovoljo čitati naslednje pismo, katero smo pred kratkem prejeli:

"Želim se Vam zahvaliti za Severov Življenski Balzam. Imela sem neprestane bolečine v želodcu, bila sem zelo slaba in tudi teka nisem imela. Co sem porabila eno steklenico Severovega Življenskega Balzama, so izginile vse neredrnosti. Prosim, objavite to v časopisju v korist vsem onim, ki imajo podobne bolečine."

Mrs. Pagač of Moquah, Wis.

Kupite Severova zdravila v vaši lekarni. Zahtevajte edinole Severova, da se tako izognete ponaredb. Ako ne morete dobiti Severovih zdravil v vašem kraju, tedaj pišite naravnost na

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Etbin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kdo uničuje proizvajanje v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socijalna demokracija	.15
Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Zadružna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

PROLETAREC,
4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica **Columbia Gramofonov** in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. **Najnižje cene.**

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača; kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK
1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloge in prebitek znaša nad $6,000,000.

NAZNANILO.

Društvo "Boritelj" št. 1. S. D. P. Z. v Conemaugh Pa., je na redni mesečni seji dne 1. aprila t. l. sklenilo, da priredi

PIKNIK dne 27. maja t. l.

na Goughnorjevi farmi v Woodvale Heights.

Tem potom so vabljeni vsi člani in članice društva "Boritelj" št. 1, da se polnoštevilno vdeleže, ker je čisti dobiček namenjen društveni blagajni za pokritje zaostalih stroškov. Izvzeti niso niti oddaljeni člani, kakor tudi ne bolniki, vsak bo moral prispevati v to svrho en dolar.

Vabimo tudi vse sobrate in sosestre sosednjih društev, ker pri drugi priliki vam bomo tudi mi enako povrnili.

Začetek točno ob 1. uri popoldne. Vstopnina za moške $1.00, dame so vstopnine proste; pivo prosto in za dober prigrizek bode izvrstno preskrbljeno. Toraj vsi na dan 27. maja!

Z bratskim pozdravom John Skufca, tajnik.

IVERJE.

Cesar Karl apelira. Poslal je ministrskemu predsedniku grofu Clam Martinicu lastoročno pismo, ki je ponatisnjeno v uradni "Wiener Zeitung." V njem pravi "njegovo veličanstvo:"

"Tretja zima vojne je minila z vsemi težavami, a dasi imamo še nekoliko mesecev pred seboj do nove žetve, vendar lahko pričakujemo, da nam prinese pomlad pomoč. Vztrajati moramo do prihodnje žetve in do tega časa imamo pričakovati dosti trpljenja."

Ampak gospod Karl Habsburg vendar upa, da prebije ljudstvo vse. Hvali prebivalstvo za vse, kar je doslej stonilo in ga poziva, naj stori nadalje vse za blagor države.

Od cesarja seveda ni pričakovati drugačnega mišljenja. Od njega je že to mnogo, da poziva ljudstvo na žrtve "za blagor države," namesto "za blagor dinastije." Tako so vzgajali princa Karla Franc Jožefa, in kar so napumpali vanj, to daje sedaj od sebe. Nobeno mišljenje pa ni zaradi tega sveto in nedotakljivo, ker je cesarsko. Kakor so cesarji okameneli ostanki preteklosti, tako je okamenelo njihovo mišljenje.

Vse za blagor države!

To še pravi, da je država nekaj, kar mora biti, kar se mora ohraniti in obraniti za vsako ceno in čemur se morajo podrediti narodi, razredi, interesi, skratka vse. Na podlagi te teorije zahteva Karl vse žrtve za blagor države.

Ali teorija je napačna, zato je tudi zahteva neutemeljena.

Karl zahteva nasprotno. Narodi naj umakla razmeram primerna, in se mora izpremeniti, če se izpremene razmere.

Živi deli človeštva so narodi, ne pa države. Če so interesi države v konfliktu z interesi narodov, se mora umakniti država, ne pa narodi.

Karl zahteva nasprotno. Narodi nap umaknejo svoje interese in svoje pravice na ljubo državi.

Avstrijska država eksistira edino v interesu habsburške žlahte. Žrtvovati vse interesom države se pravi torej žrtvovati vse interesom habsburške familije. To bi postalo vsaj deloma nerazumljivo, če bi ta familija kaj dajala narodom; toda ona le jemlje. In česar jim ni vzela, to naj bi ji narodi še prostovoljno dali.

Če izdaja gospod Karl tak apel, je to znamenje, da je potreben. To mora biti že zaradi tega tako, ker cesarji, navdahnjeni od samega svetega duha in zastopajoči božjega očeta, gotovo ne store nič nepotrebnega. Ne glede na to je pa po drugih vesteh iz Avstrije verjetno, da je bil tak apel potreben. Kar se poroča o draginji, o pomanjkanju, o bedi vsake vrste, zlasti pa o nezadovoljnosti in o demonstracijah ljudstva, kaže, da ni prebivalstvo nič več kaj posebno navdušeno za žrtve "za blagor države", ampak da veliko glasneje kliče po miru.

Bilo bi le želeti, da bi postali cesarjevi apeli še "potrebnejši," obenem pa tudi neuspešnejši. Nezadovoljnost v Avstriji ni šele današnji pojav; ali sila države, kar pomeni skoraj toliko kolikor sila dinastije, je zadržavala izraze nezadovoljnosti. Potrebno je, da postane nezadovoljnost vse glasnejša; tedaj dobi tudi zaupanje sama vase in tedaj je mogoče, da se iz nezadovoljnosti v besedi izcimi nezadovoljnost v dejanju.

Iz Poljske prihajajo za nemško kajzerstvo neprijetne vesti. Nekaj časa je bila Nemčija tako srečna, da je dobivala simpatije v gotovih poljskih krogih. To je bilo po ustanovitvi takozvane neodvisne Poljske. Pregovor pravi, da je boljši vrabec v roki kakor golob na strehi, in tako je mnogo Poljakov mislilo, da je bolje imeti kos faktično neodvisne Poljske, kakor obljubljeno a neuresničeno neodvisnost cele Poljske.

Omenjene simpatije so se znatno sevrle, ko je nemška vlada po svojih zastopnikih v rajhstagu in v pruskem deželnem zboru nekoliko opisala nameravano "neodvisnost Poljske"; iz tistih govorov je bilo namreč spoznati, da bo "neodvisna" Poljska prav tako ali pa še bolj odvisna od Nemčije, kakor je bila prej od Rusije.

Sedaj postaja ta obrat še očitnejši. Iz Varšave poročajo, baje iz avstrijsko-poljskih virov, da je ruska revolucija mogočno razvnela gibanje proti državni uredbi ,ki jo uvaja Nemčija. Ruska revolucija je oslabila stališče Nemčiji prijazne frakcije.

Narodni svet, ki je bil prvotno ustanovljen kot nekakšno parlamentarno telo za podporo državnega sveta pri pripravah za ustanovitev novega kraljestva, je prišel na zadnji seji popolnoma v roke protinemških "pasivistov". Sprejeta je bila resolucija, da je nadalnje trajanje državnega sveta škodljivo in pri volitvi izvrševalnega odbora so bili zagovorniki nemških načrtov poraženi. Ta odbor kontrolirajo sedaj takozvani pasivisti, ki odklanjajo vsako podporo nemškemu režimu in priporočajo, da se počaka na nadaljno akcijo Rusije.

Iz Stockholma pa ima "Exchange Telegraph Company" sledeče poročilo: "Časopis Dagens Nyheter javlja, da se vrše priprave za konferenco zastopnikov iz vseh delov poljskih dežel. Poljski delegati iz ruske, nemške in avstrijske Poljske so prišli v Stockholm. Med njimi so vojaški častniki, posestniki, politiki, celo člani vlade, ki sta jo ustanovili Avstrija in Nemčija."

Tudi to so znamenja časa. Ko se je pričela vojna, ni ne ena vlada mislila na ustanovitev neodvisne Poljske. Več kakor smela bi bila trditev, da je imela katerakoli vlada celo tak cilj v svojem programu. Car je pač obetal Poljakom avtonomijo po vojni — ali obljube za dobo po vojni so zapisane v vodo. Nemška vlada je pozivala Poljake na upor proti Rusiji, ali njen tedanji namen je bil osvojitev Poljske.

Ne glede na to, kakšni so bili nameni te ali one vlade, je pa spravila vojna poljsko vprašanje na površje in sedani ni več moči pogreznili na dno. Poljsko vprašanje spada gotovo med najvažnejše probleme v Evropi. Dokler ni bilo vojne, je povzročalo trajno politično mrzlico. Sedaj, ko mu je vojna povečala pomen, je narasla tudi njegova važnost za Evropo. In če se to vprašanje ne reši zadovoljivo, bo vznemirjalo Evropo veliko bolj, kakor pred vojno.

Velik pomen mu je dala vojna. Še povečala ga je ruska revolucija. Vsi ti problemi sedaj zahtevajo in žugajo; zahtevajo rešitev, in žugajo z upori, z nacionalnimi boji, sploh s trajnim vznemirjanjem, če se ne rešijo.

Tudi poljsko vprašanje ni edino v Evropi; celo rajdo jih vidimo na vseh koncih in krajih. In nikakor drugače jih ni mogoče odpraviti, kakor z njih rešitvijo.

Na raznih socialističnih konferencah, v socialističnih izjavah in resolucijah je bila med mirovnimi pogoji izrečena zahteva po enakih pravicah za vse narode. Taki glasovi so prihajali iz Londona, Skandinavije, Italije, Rusije, tudi od socialistične manjšine v Nemčiji; in tudi iz Amerike. Kdor smatra to za nacionalizem, je kratkoviden. V interesu socialistične Internacionale je tak mir, ki odpravi vsaj one vzroke vojne, katere je v sedanji družbi mogoče odpraviti; to je v prvi vrsti nacionalno zatiranje narodov. Da se podeli narodom nacionalno neodvisnost, je zahteva pravičnosti, slovesno priznana od Internacionale; a zahtevajo jo obenem interesi socialistične Internacionale same, ki potrebuje prostejšo pot za razredni boj.

A če hoče socializem to doseči, tedaj je nadvse važno, da si pribori glas pri mirovnem pogajanju. To je velika naloga, v mnogih pogledih težka naloga, ali od nje je odvisen velik del bodočnosti narodov in bodočnosti socialističnega gibanja.

Časopis "Politiken" v Stockholmu je objavil pismo znanega nemškega socialisti Franz Mehringa v Berlinu, ki ga je poslal predsedniku ruskega sveta delavcev in vojakov sodrugu Čeidzu. Mehring pravi, da odklanja skupina nemških mednarodnih socialistov — to je manjšina — udeležbo na vsaki konferenci, na kateri bo zastopana večina nemške socialno demokratične stranke. Mehring poziva ruske socialiste, naj odklonijo poslanca Suedekuma, člana omenjene večine, in njegove tovariše. Mehring zagotavlja, da govori tudi v imenu Liebknechta in Roze Luksenburgove, ki sta v zaporu.

Ta izjava se nanaša v prvi vrsti na nameravano konferenco v Stockholmu in po njej se mora sodjti, da smatra nemška manjšina večino za izvrševalko vladnih načrtov. Samo zaradi tega, ker ima Scheidemannova frakcija v tem ali onem vprašanju drugačno mnenje, ne bi Liebknechtova skupina šla tako daleč, da bi odklonila celo udeležbo na skupni konferenci in priporočala Rusom, naj zavrnejo Suedekuma in njegove tovariše.

Iz tega bi se lahko kaj naučili tisti sodrugi v Ameriki, ki mislijo, da je radikalno zagovarjati separaten mir med Nemčijo in Rusijo, ter imenujejo "zdajalce socializma" tiste, ki se bojujejo proti takemu miru.

Suedekumova misija ima namen, da pridobi ruske socialiste za separaten mir. A radikalni Liebknechtovci kličejo Rusom: Pokažite jim vrata!

Scheidemannova skupina se hoče udeležiti konference v Stockholmu, kakor je že prej iskala stike z ruskimi socialisti, zato, da zagovarja separaten mir.

A Liebknechtovci pravijo: Ne gremo tja, kjer bodo Scheidemannovci.

Logičen sklep iz tega kaže, da ni Liebknechtova skupina nikakor za separaten mir. In tisti, ki so vedno slikali Liebknechtove pristaše za edine prave socialiste, bi morali ostati dosledni. Vidimo pa, da soglašamo v tem velevažnem vprašanju mi z Liebknechtovci, ne pa naši "radikalci."

Nemška manjšina ima gotovo dobre razloge za svoje stališče. Separatni mir je nedvomno nevaren ruski revoluciji. Saj ni treba misliti, da so vsi caristi na Ruskem umrli. Oni le čakajo na ugodno priliko, da bi dvignili glave; to priliko bi jim podal separatni mir. Mednarodni socialisti v Nemčiji pa vedo, da ne bi bila zmaga reakcije na Ruskem ne li silen udarec za svobodo v Rusiji,ampak tudi za demokracijo v drugih deželah.

Separatni mir bi okrepčal nemško vlado. Moč, ki bi jo s tem pridobila, bi se pa neizogibno obrnila zoper socializem in sicer v prvi vrsti zoper tisto strujo, ki je ostala mednarodna.

Tisti, ki nas izključujejo iz Internacionale, ker nasprotujemo separatnemu miru, bodo torej morali izključniti tudi Mehringa, Liebknechta in Rozo Luksenburgovo; in menda vso nemško manjšino sploh.

V take zagate prihaja radikalizem, ki nima stvarne podlage.

ŽENSKI "RAJ".

Prvotno je vladal skoraj pri vseh narodih matriarhat, .t j. materinska oblast, sedaj pa vlada do malega povsod patriarhat, t. j. očetovska oblast. To se pravi, oče ima glavno besedo v hiši in v javnosti, ženska pa mora molčati. Vendar pa se dobe še okraji, kjer vladajo ženske. Tak ženski raj je dežela Menangkabanov na otoku Sumatri. Tukaj so ženske izključne gospodarice. Ženske so lastnice zemlje in hiš; po materah se imenuje rodbina. Posestvo podeduje vedno najstarejša hči. Če mati nima nobene hčere, pa je dedinja hči najstarejšega materinega brata. Ko se dekle omoži, dobi kos zemlje, samo ob sebi je razumljivo, da jej mož pomaga obdelavati to zemljo. V resnici pa moški prav malo delajo in skoraj ničesar ne prispevajo za vzdržavanje rodbine. Nasprotno dobe moški mesečno gotove zneske za svoje potrebe. V novejšem času prihajajo Holandci k Menangkabanom ter imajo priliko pri Holandcih kaj zaslužiti. In od tega časa si izkušajo moški pridobiti gospodarsko neodvisnost. Ženski svet menagkabanski je s to izpremembo baje popolnoma zadovoljen, kar kaže, da ne smatra svojega stališča za — raj.

Dežela mnogomoštva.

Mohamedanci, Mormoni in še nekateri drugi narodi si smejo vzeti po več žen. V Tibetu pa je dovoljeno mnogomoštvo. Tam sme imeti žena po dva ali tri može. Tibetanci so baje tako mirne narave, da se med seboj docela dobro razumejo, v hiši vladata prijateljstvo in ljubezen. Možje si lepo razdele med seboj delo in delajo skupaj. Kar se tiče otrok, odloči žena, kdo jih ima rediti in kdo se sme imenovati njihov oče.

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"?

Še ne! —

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housa".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

F. Stepina

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

SOROL

Prirepen po načinu, ki ga je rabil star moder menih

SOROL

se je izkazal čudovito uspešnem za krče želodcu in trebuhu, bola nvrat, naduho, glavobol, izgubo teka, prehlad v glavi, itd. itd.

Priredi ga ista kompanija, ko dela slavni "Pain Expeller" staro vredno sredstvo za vdrgnenje. Pameten človek ima eno steklenico vedno pri rokah 25c in 50c v vseh lekarnah, li pa pri

F. AD. RICHTER CO.
74-80 Washington Street,
NEW YORK

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger,

LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—pišite jo le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uredaje od 1 do 3 po pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga kvečji bolniki naj pišejo slovenske.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

Št. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET

CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

Moderno urejena gostilna

VILLAGE INN

s prostranim vrtom za izlete

MARTIN F[illegible]

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill.

Telefonska štev.: 224 m.

Ako želiš čitati najnovejše in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane $1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVEZNICA

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave,
(Adver.) Chicago, Ill.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. -:- -:- -:-

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue.

CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. -:- Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

V teh dnevih velike draginje

bi se moral vsakdo varovati pred boleznijo, ki pomeni velike izdatke za hišo. Popolna resnica je v pregovoru. "Forewarned is Forearmed". Slaba prebava glavobol, zguba okusa, splošna slabost, vsi taki znaki vas opozorujejo, da iščete zanesljivega zdravila — malo pozornosti vašim črevam, bo vam pomoglo preprečiti sitne neprilike.

Trinerjovo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

je tisto zdravilo, katerega potrebujete v takih slučajih. Isto izčisti creva, odstrani zbrano neporabno tvarino, v kateri se rode in množe razni bacili, pomaga prebavi, povrne okus in ojači kri in želodec, ki so potem vstanu braniti se pred večino napadajočih bacilov. aZ gori označene slučaje, nadalje za nervoznost, želodčne neprilike pri ženskah ob času življenske premembe, kakor tudi pri premogarjih v premogarskih okrajih, itd., je priznano to zdravilo za najboljše izmed vseh enakih pripravkov. To vino je pripravljeno iz grenkih zelišč, korenin in lubja, ki imajo znane zdravilne moči in iz čistega, naravnega, močnega rdečega vina. Isto je dobro tudi za najbolj občutljiv želodec. Cena $1.00. V lekarnah.

Trinerjev Liniment

vam prinese v hišo pravo družinsko zdravilo. Je nepreskoljiv za revmatizem in nevralgijo, je izvrsten pri ponesrečenju, za zvijenje, otekline, okorel vrat, itd. Je jako poživljajoč za utrujene mišice po težkem delu ali dolgi hoji. Cena 25 in 50c v lekarnah, po pošti 35 in 60c.

Trinerjev Cough Sedative

je najbolj zanesljivo zdravilo zoper prehlade in kašelj, hripavost, vnetje sapnika, naduho, itd. Cena ista kakor za liniment.

Trinerjeva zdravila so dobila najvišje mogoče nagrade na mnogih mednarodnih razstavah. Zadnje nagrade: Zalta kolajna—San Francisco, 1915, Grand Prix—Panama, 1916.

JOS. TRINER

kemik izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

AD. ZAMSKY

Artistični Slovanski

...Fotograf

Posebno pozornost za slike novoporočencem.
Obiščite nas, in prepričajte se!

1255 W. 18th St. Med Throop in Allport ulico.